

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

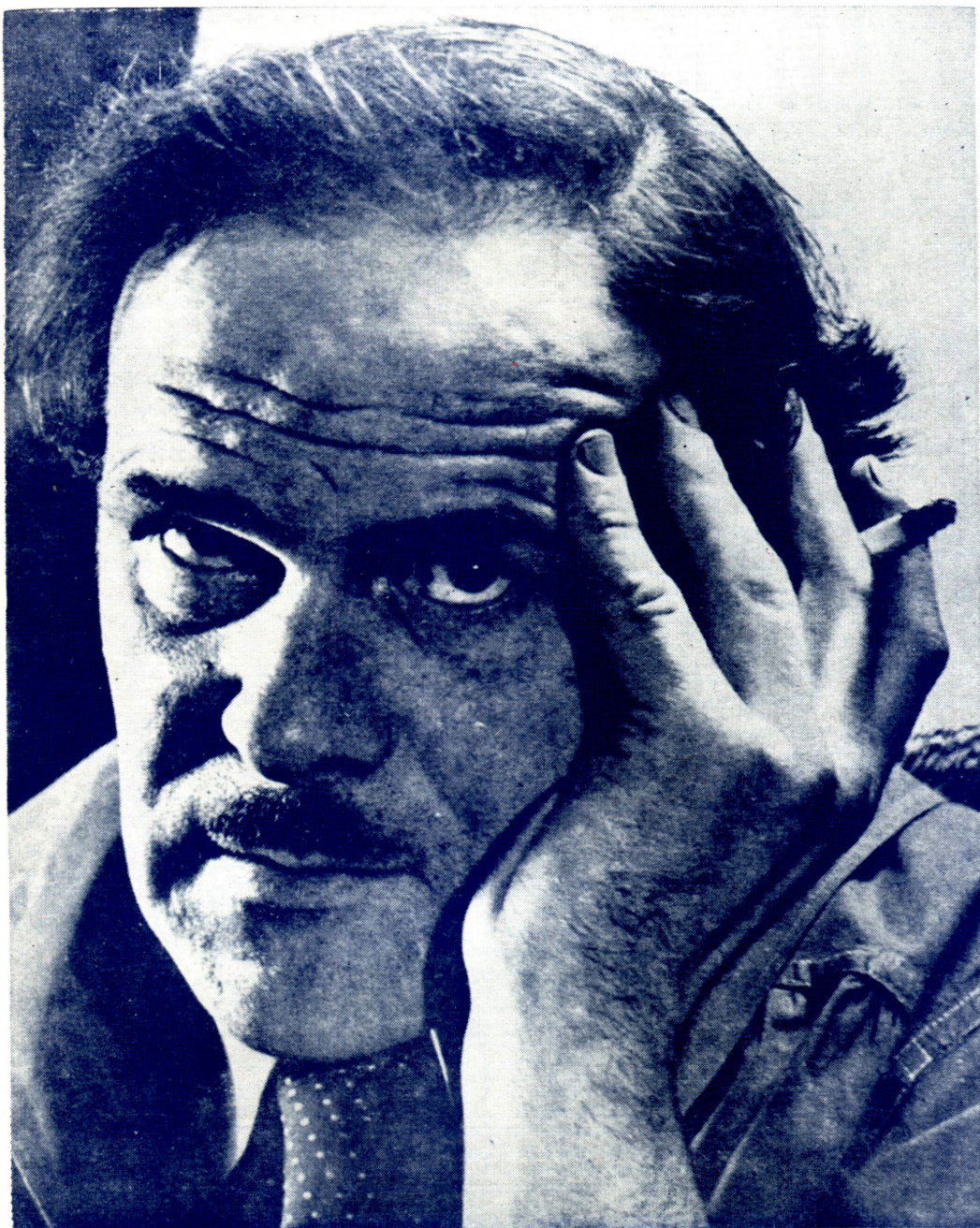
• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XV

КВІТЕНЬ — 1964 — APRIL

Ч. 171

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Гай-Головко — 3 нових пезій	1
Риндик С. — Драглії	2
Концевич Є. — Голубині пастелі	6
Волков В. Два оповідання	9
Беринда Д. Об'єднання християнських церков і Ватикан	11
Гординський С. — Помер Олександр Архипенко	15
Канада вшановує Кобзаря	16
Гуменна Д. — Родинний альбом	22
Дописи. Листування. Некрологи.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Один з найвизначніших скульпторів світу Олександр Архипенко, скульптор-реформатор 20-го століття, що помер у Нью-Йорку на 77 році життя на удар серця 25 лютого ц. р. Похорон відбувся з православного собору св. Володимира в Нью-Йорку на цвинтарі Вудлаєн, Бронкс, 28 лютого ц. р. Похоронний обряд виконав митр. прот. В. Весселовський. У похороні взяли участь багато українців та американські друзі мистця, в т. ч. і його дружина. (Див. статтю С. Гординського в цьому числі).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Пауш Стефанія, Едмонтон, Канада	1
Грицак Петро, Кранфорд, США	1
Стрілецька Марта, Монреаль, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Криволап С., Аделаїда, Австралія	2-0-0
Дем'яненко Ю., Сідней, Австралія	1-0-0

“НОВІ ДНІ”

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во “Нові Дні”, редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50
США — річна: \$4.50. — піврічна: \$2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolan, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide.
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Когут Надія, Бродмідовс, Австралія	1-0-0
Тараненко М., Манчестер, Англія	1-0-0
Батуринський Г., Кабраматта, Австралія	0-10-0
Малімоненко М., Гілонг, Австралія	0-10-0
Кодак Юрій, Оттава, Канада	7.00
Маленко Т., Напа, США	2.50
Арсієнко С., Лос Анджелос, США	2.50
Стрілецька М., Монреаль, Канада	2.00
Дорошенко М., Картерет, США	1.00
Манило І., Вайнланд, США	1.00
Мартинець П., Новий-Ульм, Німеччина	1.00
Отець Е. Горгіца, Торонто, Канада	1.00
Ходаченко М., Торонто, Канада	1.00
Куравський І., Асторія, США	1.00
Андрієвський В., Нью-Йорк, США	1.00
Мартиненко Ол., Мінеаполіс, США	1.00
Григоренко В., Сомерсет, США	0.50
Баланюк Ф., Рочестер, США	0.50
Івашенко Ол., Чикаго, США	0.50

Дякуємо всім за допомогу! Ред.

ДО НАШИХ АМЕРИКАНСЬКИХ ЧИТАЧІВ:

На початку цього місяця я відвідав Нью-Йорк. Виявив дуже неприємну річ: березневе число нью-йоркська пошта доставила читачам між 1 і 4 числами квітня, хоч це число здано на пошту ще 14 березня. Правда, у деяких інших містах США журнал одержано на кілька днів раніш. Читачі, мабуть, думають, що “Нові Дні” спізнюються на яких три тижні. Повідомляємо, що журнал стало виходить у першій половині місяця і якщо Ви його одержуєте аж у кінці місяця чи й на початку другого, як це було з березневим числом, то це виключно вина американської пошти. До речі, березневе число одержано в Лондоні, Англія, раніш, ніж у Нью-Йорку.

Квітневе число виходить з деяким спізненням, причиною якого була моя поїздка в Нью-Йорк, і вийде з друку 15 чи 16 квітня. Прошу вибачити за спізнення, але їхати в Нью-Йорк я з цілого ряду причин мусів.

Яксь згадка про Нью-Йорк, може, буде у травневому числі. П. ВОЛ.

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, “УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ”.

Про цю книгу див. у “Нових Днях” за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників “Нових Днів” — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. “НОВИЙ ОБРІЙ”, ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в “Нових Днях”.

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ТРІУМФ

Насіння із квіток сестра прислала
Із Києва ясного, де століття
У дзвони дзвонять і квітки колишать,
Щоб палко розцвітали і дзвіницю
Небесну напували пахом гніву
І ніжної любови, що завзяття
Кують на вічному ковадлі часу
Для свята нашого.

І от весною
Я вкинув живодайне це насіння
В чужу, але привабливу землю,
Й покільчилось воно, немов разочок
Осяйного намиста дужим зором,
І наче райдуги веселою дугою
Нависло над моїм городом.

Люди
Проходили й дивилися на неї.
Не бачучи її, питали гучно:
“Чого цей бідолаха тріюмфує?”
А я тріюмфував — багач над багачами,
Бо мав я Києва краплину біля хати.

ДО ПОЕТІВ СТАРШОЇ ГЕНЕРАЦІЇ, СУЩИХ В УКРАЇНІ

Було, воїстину було у сорок першій,
Коли пробилася неволі гать,
І вилився люд на Захід — ви рабами
Лишилися.

А я пішов у світ
По зритих полум'ях війни дорогах,
Голодний, босий і сумний,
Шукати світла волі, за якою
Тужив і сивів з юних літ
За мурами.

А ви в тюрязі,
Де знидів замкнений ваш дух,
Співали оди генієві зла й руїни
І розтичинену тягли хвалу
Огидними своїми язиками,
Щоб незабаром генія хули
Проклясти й облизать нового,
Що першого у здичавілу ніч із'їв
І одягнув корону у його берлозі,
І із його отрутою й наганом став
Проти синів і дочок ваших,
Коли загонив у пустиню їх
Із Києва й сестер його славетніх,
Щоб їх змосковщити і наректи

Усіх наших співробітників і читачів вітаємо
зі Святим Великоднем:

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Редакція

Советського народу городами
І під спідницю кинути Москві.
А ви навколо Алл Капона
Юрбою стали й гарчите,
І лижете його, як ті собаки суку
На вигоні, де вітер дико дме,
І хвалите його в чудовій нашій мові,
Яка чужинкою блукає в темну ніч
По бруквах київських.

І кидаєте ложню,
Що люд наш благоденствує в раю,
Що пеклом є у Голубій Елладі
З розгойданим Домокловим мечем,
Який хвилини дідківські рахує,
Щоб нашому народсві із плеч
Зсадити голову.

Яка зневага
І люта ганьба покрила вас —
Із головами сивими на схилі років,
Що ви переступаєте через поріг
До вічності, в якій вам треба жити
Ганебними плебеями сатрапа.

Я З ДОМУ УТІКАВ...

Я з дому утікав, що млів у позолоті
І в зореносно-голубій кереї...
Я з дому утікав, що витернівся кров'ю
З Дніпрових ручаїв і аж до моря.
Я утікав із дому, щоб не стати
Нічим, як скеля у пустині,
Щоб голосу свого слова почути,
Що був ув'язнений у грудях пожиттево.
Я з дому утікав, щоб душу відчинити
І легіони слів розставити у лави,
І кинутись до бою із мечами
Пісень, гартованих у сонці,
На люте кодро із берлоги,
Що величається палацом нині
Обнови, живоносного проміння
І непорочної гармонії людської.
І я утік.

І перейшов дороги,
Що дихали камінням і тернами,
І кров моя в слідах моїх кипіла,
Але дійшов я до мети своєї.
І раптом став я у своїм сеніті,
Немов на камені серед річища,
І в мене поскляніли очі,
І у бурхливій серці кров ізгусла.
Навколо мене галас вихорився,
Неначе в Дантовому пеклі,
То на главах потоптаного духу
Скакали і ревли тіла бундючні.
І поміж ними дим звивався
Місцевого патріотизму в небо,
І підлабузництва черва завзята
Кишіла, як в помийній ямі.

І на обрубкові часу горіли букви:
"Нехай живе юрба віднині!"
І піснетворці угрузали в землю
На бунтівливих думках з ланцюгами.
А я на камені серед річища
Довкілля тям зубами зору:
Назад іти — мости згоріли,
Вперед — вони були в моїй уяві.

ПОЦЕЙБІЧНИМ МОДЕРНІСТАМ

Чи чуєте — в Україні,
Що прожилилася і стала дибки,
Молодої поезії звуки нетлінні
Гримлять на струнах першої скрипки!
Чи бачите — у дзвоні синьому,
Де нових думок відчинилися вікна, —

На скрижалях листви осінньої
Весняною повинню виткано
Вогонь і прозорість ідеї,
Одягненої у чисті шати...
Але ви не ловите цього ушей тарелями
І не бачите
чоловічками
балухатими.
Бо ви бабраєтесь у базарній клоаці
І, маніжачись у зловонній обнові,
Піднімаєте ноги собачії,
І ф.....ми кілометровими
На уславленім каменя лезі —
Виводите
мокрі
поезії.

Степан РИНДИК

Драглії

(Оповідання земляка)

Драглії був моїм співкомірником у таборі «переміщених персон». Із цієї причини маю до нього певний сантимент і хочу бодай коротенько написати про нього. Правдивого прізвища не подаю, а використовую один із його синонімів (холодець, студенець, гижка, драглі тощо). Як бачите, він називався якось дуже смачно. Але мало коли прізвище і людина пасують одно до одного...

І ще маленька увага: слово «персона» означає по-нашому великого пана, але ні я, ні Драглії такими не були, і взагалі все населення табору складалося з простої, сірої челядини, а як траплялися серед неї якісь буцім доктори чи там директори, то здебільшого свого, покутного виховання. Тому мені якось совісно називати наших колишніх таборян «персонами». Краще величати їх, гурт-на-гурт і поодиноці, «переміщеними душами». Цього мені ніхто не заперечить, бо кожний таборянин мав душу. Але не кожна душа була паном, та ще й великим.

Ми з Драглієм проживали якраз у тому таборі, де провадив свою діяльність славнозвісний Гнат Кіндратович, той самий, що з ласки Зосима Дончука попав до нашої літератури, до її, сказати, злодійсько-шарлатанського засторонку чи засіку. Драглія я бачив щодня, бо ми жили в сусідніх «кабінах». Так називались таборіві приміщення-комірки, що виглядали, як жидівські кучки, бо були побудовані, як хто вмів і з чого мав. Наші кабінки були розгороджені дерев'яною рамою з двома коцями, на ту раму напнутими. Через ці коці можна було зовсім добре розмовляти, і Драглії цю можливість не раз використовував. Особливо, коли по табору розходилась нова чутка про якийсь свіжий успіх Гната Кіндратовича. Драглії був немилосердним

критиком його. Інші переміщені душі здебільшого сміялися й жартували з приводу махінацій Гната Кіндратовича, дармащо ці махінації зачіпали їх життєві інтереси. А Драглії глибоко переймався ними. Хоч не мав розвідчої канцелярії й ніякого шпигунського апарату, проте вмів докладно оповідати про кожне чергове злодійство Гната Кіндратовича, так наче крав разом із ним. Не йнакше, як мав у душі якийсь радар і ним фотографував кожний крок пройдисвіта.

Але знайшовся радар і на Драглія. І не один. Люди повідали, що по розпаді Німеччини, коли було легко красти, він хотів був поцупити друкарську машинку з канцелярії «Ферттрауенс-штеле», де служив за Гітлера в характері довіреної особи. Хоч друкарська машинка — пустяковина і вкрасти її — не велика річ, але Драглії не зумів якось цього скромного діла довести до зроби, бо співробітники його, такі самі фахівці як і він, завчасу відчули, куди Драглії цілиться, підстерegli і спіймали його на гарячому вчинку. А спіймавши, сильно побили й викинули, а все майно забрали собі.

Так оповідали. І чимало чого іншого прикладали до того. Але я не маю охоти до чужих оповідань, бо люблю komponувати свої, оригінальні. Тож опишу тут коротку історію, що справді відбулася з Драглієм. І то на моїх очах.

Описуючи діяльність Гната Кіндратовича, Дончук не згадав про одно добре діло цього героя — про те, як він заступився перед таборовою владою за скривдженого Драглія, дармащо той безупинно і всюди критикував його. Цей факт я констатую отут і постараюся докладно описати його.

А було це так: одного дня мені видали білу-біленну булку, замість чорного житнього хлі-

ба! У магазині сказали, що від ІРО вийшло нове право: всім переміщеним душам, що дожилися шестидесяти років, видавати білий хліб. Схопивши в руки булку, я майже чвалом побіг до своєї обитачі й там відразу взявся ту булку уплітати. Не шукаючи ножа, відлупив ріжок і в рот! Булка була добре випечена, шкурочка на ній легко загнітилася і ледь-ледь потріскала. Тож коли вищезгаданий ріжок опинився в моєму роті, я почув такі смаки, що не стримався і голосно сказав сам до себе:

— Боже! Боже! Як приємно на світі жити!

— А чого це вам стало раптом так приємно? — почувся з-поза коців голос Драглія.

— Булка дуже добра, — кажу йому, маючи повен рот пахучого печива.

— Яка булка? — вигукнув Драглій і, не чекаючи відповіді, ускочив до моєї кабіни.

— Де ви це взяли?! — показав пальцем на булку.

— Та вже ж не вкрав. Видали в магазині.

— У котрім?

— А в тім, де видають хліб.

— Там видали цю булку?

— Так.

— А чому мені видали чорну макуху?

— Питайтеся їх, а не мене. Звідки я знаю, чому вам видали макуху? А скільки вам років?

— А вам навіщо це знати?

— Бо в магазині казали, що на білий хліб мають право тільки ті персони, що їм не менше, як шістдесят років. Там нагорі прийшли нарешті до розуму і збагнули, що старі шлунок не можуть переварювати чорного хліба.

— Чоловіче! Та мені шістдесят п'ять!

— Ого! То вам належить більша булка, як мені, бо я маю тільки шістдесят один. Негайно біжіть до них.

І Драглій побіг до магазину. Там наробив гармидеру, але надаремно: у магазині подивилися до списків булочників і розвели руками... Драглієвого прізвища не знайшли. Порадили звернутися до таборового уряду, що компонував списки. І Драглій чимдуж погнався туди. Та поки біг, пригадав собі, що три роки тому, під час реєстрації, подав на себе п'ятдесят і два роки, укоротивши свій вік на десять літ. А зробив це з трьох причин:

1. Хотів стати молодшим;

2. Держався твердо засади: нікому й ніколи не говори правди, бо всі люди — твої вороги, а ворогам правди не говориться;

3. Мав на думці переїзд до Америки, а по табору ходили дуже правдоподібні чутки, що американська влада пускатиме тільки молодих, здібних до праці людей. Старих ні.

Пригадавши це, Драглій сповільнив ходу й замислився...

Відкрити правду — це значить заради булки втратити право переїзду до Америки й залишитися киснути в таборі. Це не мало б найменшого сенсу. Просто дурне! Подумав, погадав і вирішив добиватися права на білий хліб іншими, легшими й розумнішими шляхами. І завернув

просто до шпиталю: упав на хитру думку — зголоситися за хворого! А в шпиталі, коли лікарі спиталися його, що йому бракує, сказав:

— Якось біда в шлунку... Після їжі маю там немилосердні болі, особливо, коли з'їм чорного хліба, хоч би найменший кусничок. Зараз вертаю. Ради Бога, зробіть щось!

Лікарі сказали йому лягти на тапчан горічерева й відкрити живота та й стали досліджувати. Насамперед м'яли шлунок і кишки, потім слухали, потім знову наминали. Це проробили скількома наворотами і на кінець дали випити кухлик рицинової олії і сказали прийти на другий день, але нічого не їсти, бо має позначки вереду на відшлунковій кишці.

— Трясьця вашій матері! — подумав Драглій. — Ще мені цього бракувало!

На другий день Драглій ледве доволікся до шпиталю. А там знову взялися наминати його. Виминали може годину, може більше, а по тому сказали, що другого дня поїде на рентген, до міста, у німецьку клініку. І справді, на другий день повезли його з іншими хворими до міста в клініку. А тут уже не жартували. Насамперед довго й сильно, з німецькою заппадливистю, м'яли його. А потім запустили до самого шлунку гумову кишку, щоб набрати звідти якогось соку. Далі кілька годин полоскали його серединою: одною кишкою гнали туди воду, а другою виганяли звідти якісь недоводовідки. Та на цьому не був кінець. Принесли жбанок якогось білого течива і сказали випити. Драглій зрадів, бо подумав, що це маслянка. Але це не була маслянка, а якась калабудзя: не то сколотини з білої глини, не то вицідки з вапнярки. Пив і сильно кривився. А потім узяти на рентген. Можливо, що всі ці операції відбувалися в іншій черзі. Драглій від страху й болю втратив пам'ять, тож не міг із певністю сказати, що по чому слідувало. Пам'ятав тільки святі слова: «Витерпий до кінця, спасен буде!» А коли ставало від медицини занадто вже сутужно, то казав у душі:

ФАХОВО. СПРАВНО. СКОРО. СОЛІДНО. ДЕШЕВО!!!

Наше бюро полагодує в цілому світі: прогульки групові, індивідуальні, імміграційні справи, купівлі квитків на літаки, пароплави, поїзди, автобуси на всі світові лінії. **Плануєте подорож і хочете заощадити?**

Пишіть або звертайтеся особисто по проспекти до єдиного українського представника нашого Бюро Подорожей —

МАРКІЯНА КОГУТА

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU,
2402 Bloor St. West, Toronto 9, Ont.
Телефони: 767-7580 або 767-7589

— Шалійте, шалійте, скажені кати! Але булку я таки буду мати хоч би тут світ завалився!

Пробувши в клініці два чи три дні, Драглій дістався назад до табору. А трохи пізніше прийшла до шпиталю діагноза. Дуже для Драглія радісна. Німці написали, що має зовсім здоровий шлунок, а як часом почуває якийсь біль, то тільки від випадкового нервового збудження або від надмірної кількості спожитої їжі.

— Маєте чудовий шлунок, — сказав лікар, поклепавши його по плечі. — Перша кляса!

— Добра мені кляса! — обурився Драглій, — коли чоловік, що не з'їсть, то зараз же вертає. Особливо чорний хліб. Припишіть мені білий хліб.

Лікар покрутив головою:

— Не допоможе. Забагато їсте. Не переїдайтеся! — сказав і звернувся до дальшого пацієнта.

Ця цинічна порада сильно обурила Драглія. Не пам'ятаючи себе, він подався до таборового уряду виправляти літа!

— Америка ще бозна де, а булки вже видають, — сказав на голос сам до себе, поспішаючи до уряду. — Ліпше синиця в руках, як журавель у небі.

У канцелярії уряду Драглій насамперед зробив дуже здивоване обличчя і запитав, чому немає його прізвища в списку старих людей, отих саме, що їм видають білий хліб. Урядовець подивився до книги і сказав, що йому допіру 55 років, а на білий хліб треба найменше шістдесят.

— 55?! — перепитав сильно вражений Драглій.

— 55, — повторив урядовець.

— А де поділося десять років мого стражденого життя?

Урядовець незрозуміло подивився на Драглія...

— Яких десять років? — запитав по хвильці. — Я вас не зовсім добре розумію, пане добродію.

— А я вас ще менше. Мені шістдесят п'ять років, а ви кажете п'ятдесят п'ять. Хто з нас краще знає, скільки мені років?

— А чому ж тут стоїть 55? — спитався спантелений урядовець.

— Ви мене питаєте? То я мав би вас спитатися. Ха-ха! Не я там записував, а ви.

Урядовець щось подумав, про щось пошептався з другими службовцями і сказав:

— Могла статися помилка. Дайте свої документи, і ми виправимо.

— Ха-ха! — засміявся Драглій. — Документи! А де ж я їх візьму? Таж чоловік тікав від більшовиків на зламану голову, думав тільки, як урятувати голе життя. Гай-гай! Хто тоді думав про якісь документи, коли по п'ятах за вами гналася смерть? Що ви? Не знаєте, як це було? І ще вимагаєте від нас документів!

Щодо Драглія, то не було так трагічно. Він ніколи від більшовиків не тікав і документи мав. Тільки в них стояли деякі немілі записи від Гештапо. Та урядовець цього не знав. Знову порадився з колегами і, звернувшись до Драглія:

— Приведіть сюди двох свідків. Що вони

скажуть, те й запишемо. Як посвідчать, що вам більше шістдесят, то дістанете білий хліб.

Драглієві це не сподобалось. Хто відважиться посвідчити, скільки йому років? Але рішив спробувати. Може знайде якусь добру душу або й когось такого, кому можна буде показати поповнений Гештапом паспорт. І пішов зганяти свідків. Однак, скоро виявилось, що це не легка штука. До кого не вдавався, кожний здвигав плечима. Ніхто не мав відваги свідчити про те, чого не знав. Кілька днів полював Драглій на добрих людей, та все надаремно. Аж нарешті один із таборян сказав йому:

— На ваших хрестинах я не був і не знаю, коли вони відбулися. Якби ви були конем, то я подивився б вам у зуби і відразу сказав би, як довго ви жуєте овес, бо на кінських зубах я добре розуміюся. На жаль, ви не кінь, а людина, а людські зуби ніколи не говорять правди. Вони завжди брешуть.

Після цього Драглій побачив, що шкода морочити людей. Нічого не вийде. І знову пішов до уряду. Але той самий урядовець розвів руками і сказав, що сам нічого не може зробити. Порадив подати прохання на ім'я пана коменданта табору. Почувши це, Драглій здався на капітуляцію і впав у тяжкі смутки:

А мене стало гризти сумління. Людина — громадсько-суспільне створіння, і страждання ближнього вражають її. Навіть викликають почуття якоїсь вини. І під впливом цього почуття я пересилив одного дня свою зажерливість, відрізав кусень булки і дав Драглієві. Той з'їв булку на льоту, а з'ївши, вигукнув:

— Ні! Цього діла я так не залишу!

Почав розкидати думками і додумався до відчайдушного кроку: вирішив звернутися по заступництво до самого... Гната Кіндратовича! До свого ідеологічного ворога, що його на кожному кроці розносив.

І одного дня зробився просто дідом. Згорбився, скорчився, закашлявся і заслинився і в такому стані попростував прямо до помешкання Гната Кіндратовича. Його самого не застав, тільки його милу й симпатичну дружину Маргариту. Входячи до помешкання, розкашлявся ще сильніше. Аж пані Маргарита перестрашилась.

— Що з вами, дідусю? — спиталася, побачивши Драглія.

— Та що ж, голубонько сиза, як не старість? Ой, старість! А старість — не радість.

І знову сильно закашлявся.

Маргарита попросила гостя сісти і спиталася, чим може бути помічна йому. Драглій оповів їй про свою велику біду і сказав, що коли ще й Гнат Кіндратович не допоможе йому вернути марно втрачені літа, то доведеться просто кинутись із моста у воду. Добросердечна Маргарита була дуже зворушена оповіданням Драглія і обіцяла зробити все, щоб чоловік допоміг йому повернути правдивий вік. Драглій поцілував її в обидві руки і вже хотів відходити, як надійшов сам Гнат Кіндратович. Драглій скорчився ще гірше, а Маргарита оповіла чоловікові про ве-

лику біду гостя. Вислухавши оповідання жінки, Гнат Кіндратович тільки сказав:

— Ходім, друже! Зараз то буде.

І справді було. У канцелярії уряду Гнат Кіндратович сказав, що знає Драглія, як облупленого, і що позавчора стукнуло йому рівно шістьдесят п'ять років.

— Запишіть це і видайте посвідку на білий хліб.

— Єсть! — відповів послушно урядовець.

І зараз же зробив відповідне виправлення в книзі і видав посвідку, відбивши на ній законну печатку. Драглій був неймовірно щасливий і хотів був поцілувати Гната Кіндратовича в руку, але той успів своєчасно вирватися. Від сильного зворушення подарував Драглієві цілу пачку честерфільдок.

На жаль, велике добродійство Гната Кіндратовича нічого не дало Драглієві. Якраз того самого дня, коли йому прибили вищезгадану печатку, прийшло від ІРО телефонічне розпорядження негайно припинити видачу білого хліба. І коли на другий день Драглій пішов до магазину по булку, то з жахом довідався, що булочна акція припинена. І йому, і всім іншим старим душам видали чорну «макуху». Хтось старечим голосом затягнув під магазином пісню:

«Не долго музыка играла,

Не долго тешілся народ...».

Але цей факт ані на макове зерно не применшує ваги доброго діла, що вчинив від щирого серця Гнат Кіндратович на користь свого ближнього. Та невдячний Драглій думав інакше. Втрапивши через булку молодість і можливість переїзду до країни долярів, Драглій почав найгіршими прокльонами проклинати Гната Кіндратовича, звичайно, позаочі.

— Де ти, люципере, взявся на мою голову?! Побила б тебе лиха година!

Потім ми розлучились. Роз'їхались, хто куди. Згадуючи часом про свого сусіда Драглія, що через булку втратив молодість, а з нею право переїзду до Америки, я думав: що він старий поробляє там на таборових руїнах? І кожного разу голос сумління казав мені:

— Треба було свою булку їсти тихо. Треба було свої захоплення нею притлумлювати. Не треба було вихоплюватися з вигуками: «Боже, Боже! Як приємно на світі жити!» Це була чиста провокація. І через цю провокацію чоловік десь там мучиться.

Та уявіть собі мою радість: недавнечко я зустрівся з Драглієм! Отут таки, на американській землі! А сталося це так. Під церквою якийсь добродій збирав підписи. Я засадничо проти збирання підписів. Особливо під церквами, де наші душі мають очищатися від гріхів, а не від грошей. Тому заклопотано обминув того пана, поспішаючи додому. Та коли перебіг на другий бік вулиці, у мій уяві вирисувалося якесь знайоме обличчя. Не мігши пригадати, чиє саме, я оглянувся назад і відразу пізнав... Драглій! Мій таборовий сусід. Збирає підписи. У такій ролі я ніколи не бачив його в таборі, хоч

там також траплялися відповідні фахівці. Довкола нього швидко робилося пусто, а коли він лишився сам один і, склавши папір, сховав його до кишені, я гукнув через вулицю:

— Кого я бачу? Невже пан Драглій!

У моему голосі бриніла щира радість, але Драглій не виявив відповідної реакції і зовсім спокійно сказав:

— Він, він.

— Боже мій! А яким способом? — перейшовши вулицю, запитав я, бо пам'ятав його труднощі з літами.

— Яким способом? Ха! Таким самим, як і ви. Пароплавом. Чи може вас літаком перевезли?

— Та ні, пароплавом, але я думав... — і тут я урвав свою думку і спитався: — А давно?

— У свій час. Їхали люди, і я з ними. Бо чого валятися в тій осоружній Німеччині? Досить там набідувався і безневинно натерпівся.

— А знаєте, наш Гнат Кіндратович уже небіжчик, царство йому небесне?

— Та знаю...

— Утопився неборак у річці, під ослем.

— Туди йому негідникові й дорога. Через нього я два роки дурно провалявся в Німеччині, щоб його чорти шкварили до скончання світу, де він узявся на мою голову?! За цей час люди успіли купити гавзи, а я через якогось злодія мучився в таборі!

— Але ловко змалював його той Дончук! Що?

— Оце власне мене, як порядну людину, найбільше дивує. Дивує і обурює. Мати такий талант і вжити його для того тільки, щоб якогось нечестивця зробити славним і запровадити до літератури... Люди добрі! То не було когось кращого? А потім іще що видумав: привселюдно показав, як харциз і бузувір лізе в святі ризи. Ну, то вже як собі хочете, а таке...

Я хотів був сперечатися, але згадавши, що Драглій може подати мені папір на підпис, поквапно попрощався і чимдуж подався геть.

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ

“НОВІ ДНІ”

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.

Ціна за річник 5.00

ГОЛУБИНИ ПАСТЕЛІ

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Чого це він так довго стоїть із задертою головою?

— Божевільний...

— Пра-авда?!

— Не вірите, придивіться но...

— Чому ж він на волі?!!

— Та ні, жартую... То Данило Покотило — голубівник. А голубівники, як і мисливці, рибалки, запам'ятай, усі несповна розуму.

Мисливці — і буйні, і тихі водночас. Буває, летять через кущі, грязюку, воду... з криком, свистом, пострілами, напорюються на дерева — то беззаперечні ознаки буйності. А часом сидять тихо-тихо й нерухомо дивляться тільки в одну цятку...

Рибалки — то тихі причинні. У них лише: — Тс-с... тс-с...

І очі теж — в одну цятку.

А голубівники... О, голубівники — то тільки буйні. Ганяючи голубів, вони кричать, свистять, ляпають у долоні... А до неба летить усе: і голуби, і камінці, і дрючки, і кашкети — усе, що потрапляє під руки. Люблять вони ще з галасом вимахувати прапором, на довжелезному держалні якого метляються або старі штани, або жіночина кофта... Зачекайте, цей зараз скине щось із себе і теж буде матляхати...

Але Данило Степанович не збирався нічого з себе знімати... Він тільки не переставав дивитись у небо...

...В обличчя я знав Данила Степановича раніше, ніж познайомився з ним особисто. Ще коли вчився в школі, з вікон ми часто бачили, надто в морозні снігові дні, як на площу Шевченка приходив високий чоловік у засмальцьованій фуфайці. І тільки но він з'являвся, пернатий світ площі вітав його сплесками крил. Голуби летіли йому на голову, на плечі, а він сипав їм зерно або дрібненько кришив хліб. І в ці хвилини жоден учень нашої класи не дивився на вчителя, кожен хоч одним оком старався зиркнути на голубиноного батька, як охрестили ми його між собою. На нього цікаво було дивитись, він оживляв наші нудні уроки, і ми чekali його появи, певне, не менше, як зголоднілі голуби. Усі ми знали його обличчя. Довгасте, засмагле. Але ніхто не знав його імені. І, очевидно, лише мені зі всієї класи довелось познайомитися з голубиним батьком ближче. Це сталося зовсім несподівано.

Якось до нас на комин будинку сів красивий червоний голуб. Роззявивши рота, я милувався його витонченою формою і яскравим оперенням. Пробирав змани до рук, сипав пшеницю, але нічого з того не виходило. Було дуже жарко, і він утомлено хекав. Раптом у двір наш увійшов чоловік, — я відразу впізнав голубиноного батька.

— От дурненький, аж куди тебе запроторило, — перше, ніж привітатись зі мною, звернувся він до голуба. Далі до мене: — Це мій молодий,

перший раз у небо зірвався. Свічку засвітив аж під зірками, а от сісти на свій дах не втрапив. З молодими таке буває...

Він попрохав у мене води. Я думав, що йому захотілось пити, але він узяв кухоль з водою і на піднятій над головою руці став хилитати ним.

— Вуль-вуль-вуль-вуль...

Через вінця кухля спадали блискучі, мов фольгові, кульки води, голуб пильно за всім цим стежив.

— Спрага його дуже мучить, — пояснив голубиний батько.

Птах не втримався, вдарив крильми і завис над кухлем, довго над ним тріпотів, але ніяк не хотів сідати на руку, кілька разів вертався знову на комин. Нарешті, змучений спрагою, він таки почепився за краєчок кухля і тут же відразу опинився в руках Данила Степановича. Я навіть не вловив, як це сталося. Блискавично!

Голубиний батько в захваті поцілував переляканого птаха...

Ми розговорились. Данило Степанович шофер. А весь вільний час віддає голубам. Про своїх птахів він розповідав з таким захопленням, що я не втримався від спокуси побачити їх на власні очі.

...Це був справжній голубиний парад. На чепурний голубник Данило Степанович випустив усіх своїх улюбленців. Справжній фейерверк живих барв, аж рябіло в очах... І все гуло, ніжно воркувало, лопотіло крильми... Господареві явно лестило мое захоплення.

— Понад тридцять порід зібрав, — гордовито пояснив він.

Потім зайшов у голубник і повернувся, несучи пару голубів.

— А цих люблю найбільше... Дивіться... — і він підкинув їх угору.

Голуби пішли в небо рівною, як струна, "свічкою". Без жодного круга. Просто над нашими головами. Так здіймаються в небо жайворонки. Я не зводив з них очей, а вони танули в небесній блакиті, ставали ледве вловимі. У мене запаморочилась голова, я відвів очі вбік, але коли подивився назад у небо, голубів там уже не було.

— Через години чотири так і спустяться, як піднялися, — спокійно промовив господар і повторив: — Цих найбільше люблю...

Помовчав, дивлячись у небо.

— ...Григорій мій любив їх дуже... Син найстарший... Дочки не кохаються в голубах...

Знову хвилину помовчав.

— Григорій ще хлопчиком держав їх отут на горищі, а я лаяв його. Потім він сам полетів... Уже в сорок четвертому. На металевих крилах... І не прилетів більше... І голубів не стало. Розлетілись без господаря. Я повернувся з фронту в сорок п'ятому, а на горищі — пуста. Раніше я їх ніколи не любив, а це, повірите, чогось так заніло серце... а тут залетів на горище якийсь

червонястий голуб. Чи то згадав домівку, чи, може, і чужий який — не знаю... Словом, отак я й став, як ви кажете, голубиним батьком...

Ми довго дивилися в небо... Чекали голубів...

Тоді ж Данило Степанович подарував мені пару червонястих, яких найбільше любив його старший син. Той, що сам у сорок четвертому полетів на металевих крилах. Полетів і більше не повернувся до рідного гнізда.

Я їх теж дуже полюбив. А оце й пастелі про них написав. І той, хто хоч трохи знайомий з життям голубів, побачить, що я в своїм писанні нічого не вигадав.

ВІТРЯНИЙ ДЕНЬ

Вітер зривав з людей капелюхи, кашкети і в куряві котив по землі. Угорі, штовхаючись, летіли хмари.

На даху, вишикувавшись голівками проти вітру, сиділи голуби. Вони всім своїм крихітним тілом тислись до даху, аби бути ще меншими, аби врятуватись від навальних поривів. Зірве — то неминуча загибель. На землю не сядеш. Підніме в хмари і занесе безвісти...

Голуби з тривогою поглядали в небо. Там вони бачили невеличку цятку. Маленьку крапочку вгорі, яка надривно тремтіла в цьому скаженіючому вирі, змагаючись із стихією. Цятка поривалась у їхній бік. Але вітер шпурляв нею і все далі й далі відкидав геть.

Та цятка — то голуб з їхнього голубника. Його, необережного, зірвав вітер і вже цілу годину кидає з боку в бік.

На даху серед голубів сидить його подруга — маленька, тендітна, сніжно-біла голубка. Вона не зводить з цятки сполоханого ока... Але допомогти нічим не може.

А голуб втрачає сили. Його відкидає за темніючу лінію обрію, за якою — безнадія. У таку негодю відти не повертаються. Старі, бувалі голуби це добре знали. І бачили, що він уже губить з очей свій голубник, уже блукає... Йому за всяку ціну треба було подати знак: облетіти над голуб'ятнею, щоб привернути увагу й показати, куди летіти.

Він блукає... Він уже не бачить голубника. Він от-от зникне за обрієм... А вітер щодалі скаженіє...

І раптом над дахом білим смолоскипом злітає пташка. То не вітер її зірвав. Ні! То кинулась в шалений вир голубка. Маленька, тендітна голубка. Вона не могла більше стриматися. Вона собою, мерехтінням своїх білих крил прагнула освітити другові шлях до рідного дому.

А голубка звужувалась у стрілу, усім своїм тільцем стріляла в груди вітровим поривам, прагнучи подолати їхню смертельну силу. Чи хоча б зменшити її, щоб допомогти голубові.

І тепер очі тих голубів, що сиділи на даху, стежили тільки за нею. Голуба вони вже не бачили. Він лише на мить був з'явився і зник. Він, очевидно, не помітив своєї подруги... І вона, щоб потрапити йому на очі, дала вітрові змогу відкинути себе далі від рідного обійстя.

І він знову не помітив її. Тоді голубка мет-

нулась далі до обрію і вже з білої зробилась чорною. Голуби на даху зрозуміли, що вона вже теж не вернеться...

Та раптом над далеким небосхилом з'явилась ледве вловима цятка. З неясної вона ставала чіткішою. І вітер не міг її вже стерти — вона росла, пориваючись до другої цятки — до голубки. То був голуб. В'н побачив подругу, і сили його потроїлись...

Ось цятки зблизились. Вони боролися проти вітру вдвох... Коли одній вдавалось вирватись трохи вперед, друга тягнулась за нею...

Нарешті, знесилені, вони впали на рідний дах. А вгорі шаленіли вітри, штовхаючись, безвісти летіли розірвані хмари...

ЯК ТО МОЖНА?!

Перший по-справжньому весняний дечь. У небі тремтять ніжні барви. Сонце аж шумує сліпучим світлом...

Голубими, білими, червоними квітами причепурився гребінь даху. Квіти ці рухливі. Та й не диво — то голубині пари. Молоді голуби. Осінчаки. Це їхня перша зустріч з весною. І душі в них шумують, як те сонячне світло. Шумують ніжністю.

Вони милуються одне одним... Воркують райдужногруді голуби, граційно кланяються обранцям молоді голубки...

По землі біля будинку проходить юнка. Вона сьогодні вперше в цьому році одягла барвисту літню сукню. Зупинилась, зачудована рухливими квітами. Очі світліють. Усміхнулась. Кому? Можливо, сонцю. Можливо, блакитному небу. А скоріше — голубам, бо щось співзвучне тому воркуванню ворухнулось у її серці...

А голуби ці на кого не звертають уваги —

СПОЖИВАЙТЕ

НАЙ

ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

Rogers Dairy Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

ні на людей, ні на сонце, ні на небо... Милуються... Зливаються в довгих до забуття цілунках.

Раптом з голубника вискакує рудий кошмоногий голуб. Він тут господар. Він обурений! Украй обурений!.. Як то можна?! Повилазили аж на самий гребінь хати і безсоромно цілуються...

...І — тільки пір'я летить з молодих пар... Якийсь сміливець хотів був оборонити свою честь і свою подругу, але перед силою старого, досвідченого не встояв — шкереберть полетів з гребня...

Навізши порядок, кошмоногий господар героєм пройшовся по даху. Потім злетів на бовдур, як на трон. У тіні за бовдуром нудилась безпарна голубка. Рудий бундючно випнув над своїм тронем ожиріле воло й басовито пробурмотів їй заяложений комплімент. Голубка — не була б вона й безпарна! — зомліла від такого басу. Запобігливо стала кланятись. А він злетів до неї в тінь за бовдур... І вони безцеремонно цілувались... За бовдуром їх нікому не було видно. Ні сонцю, ні людям, ні молодим голубам, ані його старій голубці...

ПРИСТРАСТЬ

Великі, незграбні до такого тонкого діла чоловічі пальці поспішно розтирали стрептоцидову таблетку. А розтерши її, з безпорадною обережністю вистригли в голуба закривавлене пір'я і сипали тим порошком на рану. Сизий птах не пручався. Напевне, він знемігся. А може, розумів, що йому хочуть допомогти, що його лікують.

На дашку голубника длушпались кілька дугишів. Вони теж, ніби розуміючи, що сталося, зацікавлено позирали на потерпілого. Цього сизого вертуна всі вони добре знали. Але ніхто з них не хотів розуміти його дивної пристраси. Це вже вдруге чи втретє бачать вони його закривавленого...

Щодня, тільки но в небі починають плавитись перші промені, дугиші, потягуючись, квапляться до кормушок — він летить у запаморочливу височину. Десь за хмари. І звідти, склавши крила і вертячись через голову, стрімголов крутить донизу таке відчайдушне колесо, що з землі дугишам дивитись моторошно на нього.

Вони завжди тоді злякано вукали, страхуючи ним пискунят, як шуляком. Лише господар не відривав од нього захопленого погляду і щоразу вигукував:

— Ну й молодець... Ну й крутонув...

А сизий вертун от-от, здавалось, упаде їм на голови каменюкою. Але він буквально за кілька метрів од землі розправляв зненацька дужі крила і опускався на дах плавно.

Проте не завжди ці стрімкі падіння закінчувалися щасливо.

Бувало, захопившись, він не встигав своєчасно розправити крила і вривався в електричні проводи, у гілля дерев або падав на землю... І тоді розбивався до крові, мало не на смерть. А господар, як і цього разу, лікував його. І вертун

довго сидів на голубнику. Одужуючи, нетерпляче пробував знесилені крила і з тугою дивився за хмари. Не каюся...

Одужавши, знову піднімався і стрімко кидався донизу. І знов розбивався, як і сьогодні... І — не каюся... Дивна пристрась...

Господар довго чаклував біля рани. Невже не виживе?.. Сумно дивився на птаха. Потім опустив його на землю. Вертун кволо переступив з ноги на ногу. Подивився на господаря, у глибину неба, на дах...

Хвацько фуркаючи крилами, з голубника злетів до вертуна розцяцькований чорними стрічками дугиш. Гоноровито обніс велетенське своє воло навкруг пораненого. Зупинився. Повагом розставив ноги, ніби хвалячись елегантними ходолами кошматих штанив. Раптом усе з тією ж поважністю повчально став бурмотіти до вертуна...

А господар дивився на них обох і щось думав. І птахи не знали, що людина думає про них.

“...Вертуни ніколи не вмирають своєю смертю — вони розбиваються, кидаючись з неба... А навіщо кидаються? Хто зна... Може, щоб піднімати людські очі до неба... Хто зна...

...Дугиші теж не вмирають своєю смертю — гинуть від переїдання. Їжа — їхня найбільша пристрась. Вище стріхи вони не літають, а зі стріхи падаючи, на смерть не вбиваються... Дугишів треба берегти від переїдання”.

Так думав господар, дивлячись на птахів. І птахи не знали, що людина думає про них...

(«Вітчизна», ч. 12, 1963, Київ)

**Найшвидша і найдешевша в Торонті
ПЕРЕВОЗКА ХАТНІХ РЕЧЕЙ І МЕБЛІВ**

**В разі потреби телефонуйте:
А. Максимлюк — LE 3-3724**

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

**Future Fuel Oil Ltd.
& Service Station**

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направка форнесів безплатна.

**Скористайте з доброї нагоди і замовляйте
оливу в нас.**

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551

Уночі: RO 2-9494

Н О В І Д Н І, К В І Т Е Н Ь, 1964

ДВА ОПОВІДАННЯ

НІЖКИ

П'ята Евеню. Широке виставове вікно з ювелірними виробами. Багато світла. Чарівна гра барв.

А перед вікном — публіка. Жіночий рід переважає. І мрії, мрії без кінця...

Під виставовим вікном — друге. Вузьке. Це в пивниці під ювелірнею. З середини можна оглянути тільки мрійниць. Від п'ят до колін. Не більше.

Карпентер Пітер працює в пивниці вже три тижні. Щодня бачить ніжки. Багато ніжок: то тонкі, як патички, то грубі, як колоди. Є й середні — тих найбільше. Молоді — переважно гладенькі, наче пошліфовані, а старечі — поморщені, з жиликами та й панчохи не завжди натягнуті. І барва міняється: то білі, як слонова кість, то рожеві аж до карміну, то смугляві аж до темної бронзи, то жовті, то чорні...

Пітер уже й не придивляється — надокучили. Часом як і кине оком, то тільки так, від звички...

Понеділок. Це початок червертого тижня. Перерва на лонч. Пітер завжди перед вікном. Денне світло — не електрика, а не тому, що ніжки. Жує й думає. Часом мріє. Сьогодні П'ята евеню мертва. Ні душі.

І от ніби щось промайнуло. Промайнуло і... зупинилось. Тут, напроти нього. Очі на заваду: пара найлонових панчіх, прозорих, як павутинка, а крізь них — легко смугляста, ніжна шкіра майстерно виточених ніжок. Чорні, шкіряні черевички з гострими носиками і на тоненьких обцасках — чарівна лінія ступні...

Незрівняна гармонія і... вихор мрій.

Аж їсти перестав.

Потупцювали на місці і зникли, як сон...

Шкода.

Вівторок. Та сама пора. Потупцювали ніжки і пересунулись вправо. Ті самі. Упізнав по черевичках. Один черевичок піднісся і вперся носом в обцас другого. Навіть трішечки вище обцаса. Щоб зачепитись. Друга п'ята піднеслася і черевичок спав з ноги. Чорна довга рукавичка потерла кінчиками перед звільненою ступні.

— Або затісні, або нагнітки мучать, — подумав і згадав свою Джині. — Вона також скаржиться на нагнітки.

Ступня помандрувала назад у черевичок. Обцас піднісся пару разів, упираючись у хідник, і черевичок станув поруч другого. Ніжки наче завмерли. Очі на виставу і... з'явилися мрії.

Власничка ніжок уже не на вулиці, а в гарно умебльованій кімнаті. І скрізь квіти. А особливо розкішні орхідеї в кришталевих вазах. Аромат аж п'янить. Під ногами м'який килим, що ноги грузнуть, а перед нею високе трюмо, де бачить себе всю. Біла, у голубенькі квіточки, балева сукня... Ні, не в голубенькій, а в червоній троянди. Так краще. На плечах прозорий шарф. Чер-

вона стрічка перетинає гривку над чолом і губиться ззаду у волосся...

А та низка великих правдивих перел, що лежала за вікном, уже в її руках. Ще хвилинка, і перли обрамовують біленьку шию та ніжно лоскочуть її своїм дотиком.

Усміхнулася широко. Блиснули два білосніжні рядочки. Порівняла з перлами. Чудово доповнюють себе взаємно. Ах, як приємно! Як розкішно!..

А обличчя? Вже не те. Чистеньке і ні одної зморшки. Лише дві чарівні ямочки на щічках. А що буде, як побачить Кетрін? Або Ненсі? Таж вони стоять он там під стіною! У Кетрін — презирство на устах, а у Ненсі — розгублене здивування. Так і відчувається, що обидві от-от тріснуть від заздрощів. Ще б пак! Ха-ха-ха!.. А перли правдиві, не імітація, і коштують п'ятдесят тисяч... Ні, що я? Це замало — сто тисяч! Чуєте Кетрін і Ненсі? Сто тисяч доларів!..

Вона вже в залі. Елегантна публіка. Чоловіки у фраках, а жінки в бальних сукнях. Чудові, розкішні строї, а вона проте найкраща. Розпочинається вальс. Усі чоловіки до неї. Наперербій. Відчуває, як колись, сімнадцяту весну. Кого ж вибрати?

Не вспіла. Щось грубо штовхнуло в бік, і солодкі мрії розпливлися в повітрі...

— Вибачте.

Друга пара, не ніжок, а кльоців з жиликами, у старих черевиках на низьких обцасах станула обабіч.

Сполошилися чарівні ніжки і зникли...

Середа. Їх нема. Щось лонч не смакує...

Четвер. Не показуються. Якось неприємно на душі. Наче щось згубив.

П'ятниця. Їв лонч оддалік від вікна. Нехай не кортить. Навіть відвернувся наполовину. Проте зір без ланцюжка: раз — на працю, раз — на вікно...

Нарешті! Аж зідхнув з polegшою. Щось і серце приспало ритм. Не стямився, як ноги віднесли до вікна...

— І чому це так, що моя Джині, така мила, гарна жінка, не має таких чудових, захоплюючих ніжок? Завтра рівно сім років, як побрались. Навіть двоє діточок придбали. Цікаво придивитись, які ніжки має наша Карольця? От, щоб вона мала такі гарні ніжки! Та в неї, здається, не погані. Щось навіть трохи подібні до цих... Та й у Джині не погані, хоч я за сім років і не придивився як слід. Але все одно не те, що ці... Ах, які ж вони чарівні! А як гарно витанцьовують на місці... Ех, ви мої ноженятка солоденькі! З правдивою насолодою пригорнув би вас до свого серця, провів би отак рукою ніжненько по литочках...

Не витримав. Вибіг на вулицю.

— Мушу довідатись, хто вона та як виглядає.

Не так "хто", як скорше "як виглядає"...

Перед вікном ні душі. Де ж вона? Глянув перед себе. Аж до кінця вулиці. Нікого! Обернувся і... Ах, те серце...

Вона! Майже побіг. Наздогін...

— Вибачте, місс... Чи вільно мені...

Оглянулася і кинула погляд на причепу.

У Пітера в очах потемніло. Серце дивно стиснулось і він звалився на хідник непритомний...

А над ним схилилася у великій тривозі... його Джині.

ЧИЯ ПРАВДА?

Втома привела до парку. Заходжу. Остеронь, у тіні дерев, лавка, а на лавці — хтось у синьому. У руках газета.

— Чи вільно присісти? — питаюся по-англійському.

— Прошен, — впало по-польському.

— Дякую, — кажу по-українському і сідаю.

Синє убрання повернулось і великі окуляри в чорній оправі усталились на мене.

— На вакації?

— Так.

Газета згорнулася і пірнула в бічну кишеню. Окуляри — у верхню.

— Я вам не перешкоджую своєю розмовою? А може ви втомлені... від вакацій?

— Ні. Дуже радо послухаю.

— Ви говорите по-польському?

— Так.

— То ви з Польщі?

— З Волині.

— А-а-а! Креси всходне...

— Були колись, хоч і не довго... А ви розумієте українську мову?

— І розумію, і говорю. Вас напевно дивує, що звертаюсь до вас по-польському? Шовініст, думаете, що? Отже ні. Не шовініст. Смію запевнити вас, що до них не належу. Але справа от у чому... Перш за все, це вас не торкається, бо серед українців я мало зустрічав таких, як ви.

— Гм...

— Скажу точніше і відверто: українці здебільшого мають почуття меншевартості.

— Вибачте, — кажу, — але...

— Чекайте хвилинку. Дайте мені змогу висловити думку до кінця, а тоді вже скажете своє слово.

— Добре. Я вас слухаю.

— Неписане товариське право, або, скорше, товариська форма каже, що коли двоє можуть порозумітись між собою двома або й більше мовами, без перекладача, то звичайно розмова відбувається в мові гостя. Наприклад, ви прийшли до мене. Ви мій гість. Ми розмовляємо по-українському. І навпаки: я прийшов до вас. Я ваш гість. Тому розмовляємо по-польському. Якщо ж ми зустрілись у неутраальному місці, як от зараз, тоді кожний говорить своєю мовою. І зараз так воно є: ви — по-українському, я — по-польському. Але краще буре, коли обидва знають третю мову. Тоді, звичайно, переходять на ту третю, Телер візьмемо українців. Чому вони так не

роблять? Їх може бути навіть кількоро, але як тільки почують, що хтось збоку заговорив до них іншою мовою, то так відразу всі й переходять на його мову. Питаю вас, чому це так роблять?

— З чистоти.

— А я б сказав, з почуття меншевартості, бо не шанують своєї мови, не пропагують її, бо їм видається, що той третій не знає їхньої мови. Цим вони тільки принижують свою мову. Ви особисто належите до тієї меншості, яка шанує свою мову і твердо тримається її. Тому й розмовляю з вами з великою приємністю, як рівний з рівним, — несподієвано закінчив він чистою українською мовою.

— Може й маєте рацію, — кажу, — хоч за вільної Польщі поляки розмовляли з кожним принципово по-польському.

— Ну, не всі, — заперечив жваво. — Тільки урядовці, бо мали такий наказ. Інтелігенція, а особливо бизнесмени цього не робили, хоч, як кажуть, нема правил без винятків.

Він відхилив лівого рукава і заговорив по-англійському:

— Доходить дванадцята. Час на сніданок. Вибачте, але дружина чекає... Дякую, що терпеливо вислухали мене й дали можливість виговоритись. Це напевно придасться як не для вас, то для тих, що ви їм розкажете про нашу розмову. Я кілька разів порушував цю тему з іншими українцями, але справа кінчалася як не сваркою, то ворожим розставанням... Довідзень!

— Допобачення!

БЕЗПЛАТНО

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

і даємо

безплатну цілорічну обслугу печей

усім нашим відборцям опалової оливи.

Гому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

Об'єднання християнських церков і Ватикан

Відбувся т. зв. II Ватиканський Собор Римокатолицької Церкви. Він був скликаний, як відомо, попереднім папою, Іваном XXIII, і перша його сесія тривала від 11 жовтня до 8 грудня 1962 р. Між тим помер папа Іван XXIII і його наступник, папа Павло VI, скликав другу сесію цього Собору для його продовження. Ця друга сесія була розпочата в базиліці св. Петра в Римі врочистим актом у неділю 29 вересня 1963, а скінчилася в першій тижні грудня. У 1964 році передбачається скликання третьої сесії.

З того цілком добре видно, що програма цього Собору дуже велика: видно, накопичилось багато всіляких гріхів, чи то пак пильних справ, які треба конче порозв'язувати, щоб запобігти повторенню сумних подій, що мали місце в давніх і недавніх часах цієї Церкви. Та про це можна буде вичерпно говорити лише після того, коли будуть опубліковані всі постанови цього собору. Нас у цей момент, у зв'язку з II Ватиканським Собором, цікавить інша справа, яка більшою чи меншою мірою дотичиться всіх християнських церков, а навіть подекуди і нехристиянських церков.

Усі ми добре пам'ятаємо і знаємо, як римська курія перед відкриттям першої і так само другої сесії цього Собору намагалася привабити на нього представництва інших церков. розуміється, що тільки в ролі "спостерігачів". Робилося це всіляко: до деяких із них було скероване офіційне запрошення, а до інших були різними побічними каналами подавані відповідні сугестії. У цих намаганнях не була поминена і Українська Автокефальна Православна Церква на еміграції, хоч уперто були зігноровані Українські Протестанські Церкви.

Ми в цій нашій статті не виступаємо проти ідеї об'єднання всіх християнських церков у одну організовану цілість і то тому, що таке протистенство із ґрунту є нам чуже. Цілком навпаки: ми не тільки ідею об'єднання церков схвалюємо, але, ба, що більше — ми без усякого вагання підпишемося під заклик до всіх віруючих у Бога людей всього світу про розпочаття інтенсивної праці над створенням Світового Союзу всіх церков, чи то пак — усіх віруючих у Бога. І ми переконані в тім, що така, власне, є й Воля Одного Бога і що така якраз є й потреба в цей час цілого людства в його боротьбі проти світового сатанізму і зла.

Ми покищо полишаємо докладніший розгляд цих наших думок про загальне об'єднання церков на пізніший час, а тепер хочемо бодай коротко спинитися на закличі папи Павла VI, якого він промовив при відкритті другої сесії Собору, скеровуючи той заклик до всіх християн, щоб вони, мовляв, увійшли в одну велику християнську родину. Зрештою, треба сказати, що проб-

лема установлення церковної єдності, якій і була, головним чином, присвячена промова папи, є також основним завданням, як кажуть, нібито і II Ватиканського Собору.

Папа Павло VI промовив, між іншим, дуже знаменні слова, над якими конче треба спинитися. Він сказав: "Якщо ми, католики, винні нашими помилками за розбиття (тобто — за розбиття церковної єдності. Д. Б.), то щиро просимо прощення в тих, кого ми чимнебудь обідили". Ці слова знаменні взагалі і зокрема з якого б аспекту ми їх не розглядали. Погляньмо на деякі з цих аспектів.

1. Папа тими словами, хоч і не прямо, признає провину за розбиття церковної єдності за Римокатолицькою Церквою і на цім не може нічого змінити та обставина, що він ужив умовну словесну форму ("якщо"), бо, коли людина не відчуває за собою жодної в'ни, то вона ніколи не припустить навіть умовної форми самообвинувачення.

2. Цими ж самими словами папа ту провину закинув, власне, собі і всім іншим попереднім папам, як таким, і знову не може нічого змінити на цім та обставина, що він сказав "Ми, католики", бо всім відомо, що в Римокатолицькій Церкві панує абсолютистична влада папи. І тому слова папи — "Ми, католики" — треба так само розуміти і сприймати, як слова французького короля Людовика XIV: "Франція — це я!" А раз так, то й уся відповідальність падає за цілу Римокатолицьку Церкву на її папу.

3. Таким чином, кинувши вину за розбиття церковної єдності на всіх пап і скваліфікувавши цю провину, як їх помилки. Павло VI тим самим спростував поважність догмату про непомильність римських пап. А всі ми знаємо, що, власне, якраз цей догмат і є одним із кількох ще інших, які сталися причинами розбиття в християнським світі. Що догмат про непомильність пап у дійсності є неповажним, свідчить, між іншим, і така ще ілюстрація, коли непомильний папа Пій XII, кинувши прокляття на всіх католиків, які співпрацюють із комуністами, тим самим авансом прокляв непомильного папу Івана XXIII, непомильного папу Павла VI (теперішнього папу), президента США Кенеді та інших, як католиків, що співпрацюють із комуністами. Набігає питання: котрий із цих трьох пап є найнепомильніший? Ми думаємо, що в справі співпраці з комуністами таки непомильним був Пій XII, але, виходячи з інтенцій догмату, має бути кожний папа і в різній мірі в усім непомильним! Таким чином, із цього яскраво бачимо, що з позицій протестанського християнства та непомильність пап є, м'яко кажучи, негарною комедією. Питаємось: хіба ж дивниця, що багато християн не можуть об'єднуватися з Римокатолицькою Церквою доти, поки там за

догмати правитимуть такі і подібні їм неповажні тези?

4. А оскільки в повищенаведених словах папа Павло VI щиро просить прощення в тих, кого він і всі інші попередні папи та і всі католики взагалі чимнебудь обідили, то, на нашу думку, папа цим недвозначно викликає всіх зацікавлених у цій справі та заторгнених нею до зроблення підсумку та підрахунку: з боку "обіджених" має бути поданий список усіх кривд та "обід", учинених їм Римо-католицькою Церквою, згідно римськими папами, за весь час їх взаємного існування, а сторона Римо-католицької Церкви, на чолі з папою, скажімо, з папою Павлом VI, має, докладно вислухавши всі згадані жалі, просити на відповіднім форумі в усіх покривджених прощення та пробачення всіх тих кривд. Така докладність потрібна з цілком практичних мотивів, а саме для того, щоб ціла проблема була вичерпно і раз назавжди без усякої решти розв'язана, що ж не могло б статися, коли б справу було обмежено лише зацитованим нами загальниковим вибаченням папи Павла VI.

Ми не маємо наміру докладно аналізувати цілий цей комплекс справ, бо це ще не на часі, а подруге, це зробить собі кожна із зацікавлених сторін сама, але вже тепер і тут уважаємо за доцільне бодай загально згадати про нашу українську справу подати навіть коротеньку схему.

Отже, кожний нарід, що зазнав прямо чи непрямо різних кривд на протязі історії з боку Римо-католицької Церкви, як, наприклад, страхіття лихозвісної т. зв. "Св. Інквізиції" або подібних кривд від інших здекларованих католицьких корпорацій, має виступити в слушний час з своїми скаргами.

Здається, що український нарід має тих скарг і кривд найбільше, коли почати їх перераховувати на протязі кількох соток років, почавши з утисків католицької Польщі з XV ст., яка, підступно використавши тяжку ситуацію, що витворилася була в Україні з причини безустанних нападів і, нарешті, окупації українських земель дикими ордами татарської Азії, ті утиски, і то якраз релігійного характеру, безоглядно практикувала над українським християнським населенням після інкорпорації нею західніх українських земель.

Далі, розбиття єдиної Української Християнської Церкви підступним і насильним запровадженням польськими єзуїтами та польським католицьким урядом і церквою в Україні т. зв. Унії, яка в дальших своїх поганих наслідках спричинила теж і національне розбиття української нації. Сотки тисяч жертв українського народу, тих, дійсно, великих мучеників, перед якими мученики Нерона і Діоклеціана були ще в вигоді, які за свою віру загинули в невисловних муках на палях із рук тих самих ляхських католицьких чинників, донині волають про Божу і нашу людську справедливість. І ми їх волення гостро чуємо!

Мільйони жертв українських трудівників-селян, закатованих протягом століть на панцизняній праці польськими колоніальними, католицькими бестияльними виродками теж великим тягарем гнітять сумління Римо-католицької Церкви.

А сотки й тисячі української шляхти та магнатерії, отого цвіту провідної еліти української нації, які були почасти силоміць змушені перейти на католицизм і денаціоналізуватися, а почасти, при спротиві, були знищені фізично? Хіба можемо їх викинути з чорного рахунку й підсумку, який маємо подати Римо-католицькій Церкві за лиходійства її дочерньої Польської Католицької Церкви й держави? І, нарешті, усі ті лиходійства католицької Польщі та її католицької Церкви, які вони заподіяли, ганебно зруйнувавши сотки українських храмів Божих на Холмщині, Поліссі, Волині тощо і вбиваючи та замучуючи при цім тисячі українських християн ось уже тепер, за нашої пам'яті, — ці всі лиходійства католицької Польщі та Церкви не можуть бути забуті і скреслені з рахунку для Ватикану!

Так, це все належить, на жаль, до сумного рахунку, якого має подати український народ і його церква римській курії, а то тому, що ані тепер, за нашої пам'яті, ані в бігу історії ми ніколи не чули голосу абсолютного володаря і голови Римо-католицької Церкви, римського папи, який забороняв би своїм вірним польським католикам чинити такі лиходійства і звірства українській християнській нації. А він же їх повинен був бачити і, як непомилний, мусів був знати, що вони не мають нічого спільного з правдивим християнством, інакше логічний висновок цілком ясний.

5. Ще варто зупинитися на однім місці згаданої промови папи Павла VI, а саме на його "закликові до всіх християн увійти в одну велику християнську родину". Загально чи абстрактно беручи, це золота думка, бо й справді, що найменше дивним виглядає сучасний стан християнства в світі: здається нам, що жодна релігія в світі не є так розкусована, як, власне, те наше християнство! При дальшій триванні цього стану насунуться кожному сумні висновки, що можуть мати згубно-катастрофальні наслідки так для християнської релігії, як і для народів, що її визнають, а тим самим і для цілого нашого світу, основою ладу якого, а це мусимо собі добре усвідомити, і є саме народи християнської культури. З цього бачимо, що в цей час об'єднання в одну цілість християнства є без перебільшення життєвою потребою.

Та, однак, дуже легко сказати про об'єднання всіх християн, але як же тяжкою, майже безнадійною, постає перед нами справа, коли б ми хотіли здійснити її в житті, особливо в сучасній ситуації взаємної ворожнечі християнських церков між собою і особливо, — і це підкреслюємо, — якраз тоді, коли ініціатива до об'єднання виходить із Ватикану. Хіба ж то перший раз такі й подібні заклики зачуваються звідтіля? І завжди все залишається без позитивних наслідків! Чому, А справа бо в тім, що Ватикан, який, як ми бачимо з попереднього, спричинивши розбиття християнської єдності і закликаючи час від часу знову до об'єднання, розуміє його цілком однобічно: усі ті, що колись були з ним з'єднані і з його причин роз'єдналися, і ті, що ніколи з ним укупі не були, — усі мають із пок-

лоном до нього прийти і просити прийняти їх під його високу руку, чи то пак до складу "одної великої християнської родини". Очевидно, що таке "об'єднання" ніколи не станеться фактом, оскільки при цьому сам Ватикан удаватиме з себе невинного, непогрішного та непомильного.

Але в згаданій промові папи Павла VI ми чуємо дещо нове у справі об'єднання церков. "Змагаючи до остаточної мети — об'єднання всіх християн, треба бути реалістами, — підкреслив папа, — треба виявити терпеливість, треба молитися і підготувати те, що нині існує лише в надії". Очевидно, що ту терпеливість змушені будуть не в меншій, якщо не в більшій, мірі виявляти, поза римокатоликами, усі інші християни, оскільки прагнуть здійснити заповіт Господа Ісуса Христа, як Пастиря одного стада, і оскільки хотітимуть прийти до згоди з Ватиканом. А ось і те нове, що папа сказав: "Коли вдасться досягти з'єднання церков, то вони збережуть за собою повну самостійність, свої традиції і звичаї. Усіх об'єднає духовна контрола загальновизнаного голови об'єднаних одною вірою Церков". Це вже слова, які можуть створити основу для підготовчих праць у справі розв'язання проблеми об'єднання християнського світу, але це покищо тільки слова, які до того ж ще й потребують певних вияснень.

Із цих слів, на наш погляд, впливає така схема дії християнського світу в питанні його об'єднання. Після попередньої між християнськими церквами охоти і згоди: а) утворюється всіма погодженими християнськими складниками Ініціативний Осередок для скликання I Загального Вселенського Християнського Собору; б) ініціативний Осередок скликає I Загальний Вселенський Християнський Собор на певний час і в певній місці; в) I Заг. Всел. Христ. Собор, зібравшись, устаноуляє підстави погодженої Християнської Віри, а опісля обирає голову або взагалі провід свій.

Як для схеми, папа Павло VI сказав досить, але, щоб цю схему здійснити, треба деякі моменти розвинути, вияснити й уточнити, вважаючи на потребу подати ту схему в сприйнятнім для всіх учасників вигляді. Перше, що для учасників неримокатоликів вносило б застереження, — це чисельна перевага римокатоликів над іншими християнами, а з неї дуже легко виникла б можливість римокатолицької диктатури. Щоб цю небезпеку, яка безумовно могла б завалити створене Світове Християнське Об'єднання, усунути, треба конче прийняти в організації Ініціат. Осередку та Всел. Собору і самого Об'єднання засаду паритету.

Далі, щоб уникнути великочисельних представництв із причини великої кількості в світі різноманітних християнських деномінацій, можна було б рекомендувати, принаймні в межах поодиноких окремих народів, щоб споріднені деномінації бодай тимчасово, ад гок, але було б краще — настало, порозумівалися та об'єднувалися з метою обрання своїх представництв до Ініціат. Осередку та Заг. Всел. Хр. Собору та

для вироблення своїх підставових тез віри, з якими вони мали б перебувати.

Ми вважаємо, що слід було б ще додати нарис регули щодо голосування при прийнятті рішень та постанов в Ініц. Осередку і на Всесвітнім Соборі. Отже, було б найкраще, коли б ці постанови схвалювалися однодушно чи одностановно, але, якщо цього досягнути ніяк не було б можливо, то встановити висококваліфіковану більшість голосів, напр., п'ять шостих. Це для того, щоб тиском такої більшості або цілком унеможливити появу нових "протестантів", або ж кількість їх звести до мінімуму. І ще одну сугестію ми хотіли б піддати тут, — це те, щоб на I Заг. Всел. Христ. Соборі, головним чином, прийняти Підстави Одної Християнської Віри, а провід обрати провізоричний. Для обрання ж стало проводу Вселенської Християнської Церкви та для обміркування можливих підставових додатків і їх прийняття або відкинення скликати незабаром II Заг. Всел. Христ. Собор.

На закінчення цієї нашої завваги ми хотіли б ще сказати, що вищезгадані скарги і пробачення мали б відбуватися на I Всел Соборі і то саме на початку його. Так само там мали б бути заслухані скарги і пробачення й інших церков до інших церков, а не лише до Римо-католицької, напр., скарги Української Церкви, адресовані до Московської православної Церкви тощо. Це потрібне для того, щоб наступило перед об'єднанням загальне і всебічне признание гріховності і так само всебічне пробачення.

Отже, як бачимо, хоч би з цього нашого коротенького еляборату, проблема об'єднання всього християнства є справою надзвичайно складною й тяжкою. Папа Павло VI сказав: "Усіх об'єднає духовна контрола загальновизнаного голови об'єднаних одною вірою Церков". Ось тут воно і є те найголовніше зернятко правди, тільки ж воно, на жаль, так старанно запорпане в купні тих кількох слів, що його сливе й не видно! Ми ж хочемо пошукати те зернятко, зернятко Божої Правди.

Папа Павло VI уважає, що тією чудодійною об'єднуючою силою буде "духова контрола загальновизнаного голови", і тому він і наголошує це місце в повищій своїм реченні. Ми ставимо питання: про якого загальновизнаного голову розходить папі? Загально всім відомо, що кожна християнська Церква чи деномінація визнає своїм Головою Господа Ісуса Христа, — отже, Ісус Христос є дійсно загальновизнаним Головою всіх християнських церков, однак, не дивлячись на це, об'єднання церков немає. Значить, не про Цього Голову говорить папа Павло VI. Шукаємо далі, і знову відомо всім, що кожна християнська церква чи деномінація має свого адміністративного голову: папу в католиків, патріархів у православних, суперінтендентів у протестантів і т. д., але кожного з них визнає лише та своя деномінація, а не визнає інша.

А все ж такі мусимо признати, що папа Павло VI має на увазі саме отого адміністративного голову, бо іншої категорії голови в цім випадку нема, оскільки загальновизнаний Голо-

ва Господь Ісус Христос не може входити в рахунок, як ми це вище щойно показали. Отже, йдеться лишень про те, щоб цей адміністративний голова стався загальновизнаним усіма церквами. Папа Павло VI каже, що адміністративний голова буде загальновизнаним тоді, коли його обиратимуть церкви, об'єднані одною вірою. Таким чином, оте зернятко Божої Правди, ота чудодійна сила, яка об'єднає всіх, то й буде **одна віра**, а не загальновизнаний адміністративний голова. **Одна віра буде причиною, а голова буде щойно секундарним наслідком** (об'єднання церков — примарний наслідок одної віри, як причини).

І ми так кажемо, що тільки одна, себто — однакова, віра в усіх християн зможе їх об'єднати в одну Християнську Церкву, але де вона? Хто її має? Яка чи котра церква її ісповідує? Аджеж кожна з існуючих християнських церков твердить, що її християнська віронаука найправдивіша, а хіба ж перша Римо-католицька Церква не палила на вогні (автодафе) і не віддавала на найжорстокіші муки тих людей, які осмілювалися сумніватися у цьому її твердженні! Одначе мусимо признати, що є всі підстави сумніватися в оправданості такої зарозумілої самопевності, бо, коли б вона була правдивою, тоді мусило б автоматично настати їх об'єднання в одну Християнську Церкву. Натомість світ бачить дивогляд повного розбиття християнського суспільства на сотки взаємно ворогуючих між собою церков.

Що ж спричинило такий стан? Це питання дуже важливе, бо добре розв'язання його вкаже правдивий шлях до виконання Заповіту Господа Ісуса Христа: "Нехай буде одно стадо і Один Пастир".

Отже, весь блуд почався з того, що первісні Церкви — ортодоксна і особливо Римо-католицька, конкуруючи між собою, почали до основних підстав Христової науки й віри додавати свої видумані додатки, не рахуючись з Божою наукою, а лише керуючись своїми груповими і навіть політичними інтересами, метою яких була супрематія одної з них над цілим християнським світом. З бігом довшого часу тих додатків, піднесених до речі, на рівень, а то й вище, основ віри, накопичилось стільки, що вже в їх громаді майже цілком губилися правдиві підстави віри. А коли ж до того, і як нормальний наслідок його, стала час від часу розпаношуватися в житті церковної ієрархії глибока деморалізація, — тоді, як здорова реакція на такий хворобливий стан, напр., у Римо-католицькій Церкві, почали зроджуватися просто революційні протести певної частини віруючих: гусити в Чехії (Іван Гус), лютерани в Німеччині (Мартин Лютер), віклефізм в Англії (Іван Віклеф), кальвінізм у Швейцарії (Йоган Кальвін та Ульріх Цвінглі) тощо. Ось так зродилося розбиття Християнської Церкви, якщо пам'ятатимемо й те, що перший і найбільший роздор у ній стався був уже кілька століть раніш, майже з тих самих причин, як схизма Ватикану від Ортодоксної Церкви. Цей роздор триває відтоді, пог-

либлюючись, аж до наших днів. І нам не лишається нічого іншого, як ще раз тут признати папі Павлові VI рацію, коли він щиро признає Римо-католицьку Церкву, як спричинницю того розбиття.

Отже, щоб віднайти знову одну віру, що з'єднала б усіх християн, треба вернутися назад до первісних основ Христової науки і виєлімінувати з неї всі людські додатки*). Це можуть учинити лише щиро і глибоко віруючі серця християн на I Загал. Всел. Христ. Соборі. І якщо папа Павло VI щиро говорив про об'єднання церков, і якщо всі християни справді відчувають свою приналежність і своє споріднення з однією Родиною, тоді II Ватиканський Собор відіграв би в цім великім ділі теж свою позитивну роль.

Дай то, Боже!

Мюнхен, Німеччина.

*) Якраз під час другої сесії II Ват. Собору прочитали ми в пресі чутки, що цілий шерэг австрійських, бельгійських, французьких і голандських богословів католицьких запропонували Соборові ряд реформ, як, напр., щоб папу звати братом і теж усіх священників, щоб знести титул "святіший отче" і "еміненцію", щоб тіару здати до музею, теж і "догмат" про "непомилність пап" тощо. Як для початку, — це вже досить помітне явище. Видно, що і серед католиків є вже світлі уми.

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двокольорова, гарний папір. Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк. Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях":

Помер Олександр Архипенко

Коли відходять такі люди, як Архипенко, звичайно кажемо: впала колона. Колона, що підтримувала велику будову сучасного мистецтва, була її важливою, органічною частиною. Архипенко далеко виріс поза межі українського мистецтва, змушеного політичними умовами до неповноцілого культурного життя і розвитку, але одночасно він виводив українське мистецтво на великі світові дороги, в орбіти загальнолюдських ідей і зацікавлень.

Життєвий і творчий шлях Олександра Архипенка був такий: народився 1887-го року в Києві, його батько був інженером-механіком і професором політехнічного і-ту. Цей факт також якоюсь мірою вплинув на формування мистецького світу молодого скульптора. До 1905-го року Архипенко студіював у Київській Мистецькій Школі, а що Україна не мала тоді вищих мистецьких шкіл, він переїхав спочатку до Москви, а згодом, у 1908-му році, до Парижу. Тут короткий час, два тижні, був студентом офіційної Академії Мистецтв, але кинув її, коли побачив, що вона тільки консервує минуле, а не розвиває його далі. Він студіює по музеях і закладає власну мистецьку школу. Його скульптури збуджують загальне зацікавлення, захоплення і часто згіршення; отак відомий французький поет Гійом Аполінер, теоретик кубізму, був усунений з редакції щоденника "Ентрансіжан" за оборону модерних речей Архипенка.

У 1913-му році відбулася перша індивідуальна виставка Архипенка в музеї в Гагені в Німеччині, тоді він був уже загально відомий мистець, співтворець кубізму, що увів у скульптуру нові елементи — моделювання простору, згнуті площини, прозорих конструкцій, скульпто-малювання. Після Гагену прийшов Берлін і співучасть у виставках німецької групи "Штурм" (Буря). Крім цього, він в 1913 році брав участь двома скульптурами у виставці в нью-йоркській Арморі — історичній виставці, яка започаткувала нове мистецтво в Америці. Під час 1-ої світової війни він працював у Швейцарії і Франції, а в 1920-му році на Венеційській Б'єнале (Дворіччі) йому віддано цілий павільйон (колишній царський) для власної виставки. Цей виступ укріплював ім'я Архипенка, як найвидатнішого нинішнього скульптора. У 1922-му році появилася українською і іншими мовами (німецькою, англійською, французькою й іспанською) монографія Архипенка пера проф. Ганса Гільдебрандта, видана в-вом "Українське Слово" в Берліні.

У 1921-му році Архипенко одружився з німецькою скульпторкою Анджеліною Бруно-Шміц і заклав у Берліні свою мистецьку школу, яка на десятиріччя вплинула на формування німецької скульптури. У 1923-му році він приїжджав на постійно до США і відкривав в Нью-Йорку свою школу, а в 1928-му році стає американським громадянином. Ввесь час він невисипає активний — влаштовує виставки, викладає в американських університетах — в Сіателі, Ваш., школі Бавгауз у Чикаго, унів. Канзас Ситі, Місс., унів. Делавер та інших. На Світовій виставі в Чикаго в 1936-му році його твори є окрасою окремого українського павільйону. У 1957-му році галерія Пірлс у Нью-Йорку влаштовує 118-у з черги його індивідуальну виставку. Того року вмирає його перша дружина, і 4 роки пізніше він одружується

вдруге, із своєю кол. ученицею — Франсіс Грей, талановитою скульпторкою.

За останні роки свого життя Архипенко був несамолюбивим активний. Щоб не тратити часу, він зліквідував свою школу в Нью-Йорку і Вудстоці і весь віддався скульптурі та великим ретроспективним виставкам в Європі. Такі виставки відбулися в музеях Німеччини (Штутгарт, Кальсруе), у Римі, на весні минулого року, в одному з найкращих музеїв — Палаццо Барберіні, в Медіолані, а тепер, коли пишемо ці рядки, велика його виставка відкрита в Мюнхені. Місто Медіолан замовило в нього високу на 60 стіп статую царя Соломона для Парку скульптури, і прохав тієї статуї був закінчений і висланий до Італії щойно місяць тому. Тричі виконував Архипенко погруддя Шевченка, крім цього князя Володимира Великого та Івана Франка. Тільки його принцип ніколи не брати участі в конкурсах, перешкодив йому взяти участь у конкурсі на пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні. Архипенко був почесним членом Об'єднання Мистців Українців в Америці, шестикратно брав участь у виставках, зорганізованих ОМУА, бувши особисто добре представлений на виставці в Українському Інституті Америки в Нью-Йорку у 1956 р. і на виставці українського мистецтва в музеї в Детройті в 1960 р., де було показано 12 його речей.

Писати про те, які з великих світових музеїв мають його твори, було б завеликим списком, преса в посмертних згадках рахує до 1000 творів Архипенка в музеях і великих приватних колекціях. В Україні, мабуть, тільки один Національний Музей у Львові має 9 речей Архипенка, в тому скульптуру "Ма", придбану заходами пок. д-ра Луки Мишуги, Архипенкового приятеля. За останні десятиріччя чимало наших громадян стало власниками цінних творів Архипенка, часто унікальних, за якими тепер пошукуватимуть музеї. Чорні сили реакції, які не терплять вільної творчості, були і є завжди проти нього. За гітлерівських часів понад 20 його творів були виключені з німецьких музеїв, а більшовики удостоїли його тим, що ім'я найбільшого сучасного світового скульптора, українця, навіть не згадане в Українській Радянській Енциклопедії. Але його ім'я увійшло твердо в історію нашого і світового мистецтва. Він був не тільки передовий скульптор-творець, але й своєрідний мистець-філософ, що уявляв собі творчість як біологічно-духовний процес, органічно зв'язаний з буттям людини. Сам Архипенко дав погляд у свою творчу лабораторію у своїй монументальній книзі "50 творчих років" (Видавництво "Техне", Нью-Йорк, 1960).

Це сторіччя дало українському мистецтву чимало високохоталановитих мистців: Бойчука, Новаківського, Холодного, Петрицького, Грищенка, Ковжуна, але, коли б ми шукали за найвищим визначенням, яким є геніальність, то безперечно такими двома майстрами українського мистецтва були Нарбут і Архипенко. Його відхід засмутить не тільки українське громадянство, але й усі культурні кола світу, для якого Архипенко був символом вічного оновлення, вічного шукання в найглибших надрах людської творчої істоти тих форм, що знаходять свій відбиток у Господньому ладі цілого Космосу, з його вічнотвірними законами тіл і форм.

С. ГОРДИНСЬКИЙ

("Свобода", 28. 2. 64 р.)

Канада вшановує Кобзаря України

У КАНАДСЬКОМУ СЕНАТІ

Шевченківський рік фактично почався ще перед безрезем. Громадські організації і преса відповідно підготували громадськість до великого свята.

Фактично ж святкування розпочав сенатор Павло Юзик, який 3 березня сказав промову в Сенаті Канади на тему Шевченківського ювілею.

Сенатор Юзик, — порівняно молода людина, колишній професор історії Манітобського Університету, — розпочав свою промову критикою так званого "двокультуризму" та "двомовності" в Канаді. Він доводив, що Канада складається не лише з громадян ангlosакського та французького походження, а ще й з третього елементу, який прибув з інших країн Європи. Якщо в 1901 р. населення ангlosакського походження було 57%, французького 31%, а "третього елементу" 12%, то за переписом 1961 р. ці самі групи представлялися такими співвідношеннями: 44%, 30% і 26%.

Третій елемент зростає й тепер, зростатиме і в майбутньому і це дає право сенаторові П. Юзику виступити проти двомовності і двокультуристичності в Канаді.

Далі сенатор П. Юзик відзначає й докладно аналізує вклад українців у канадське господарство та культуру. Особливі заслуги українці мають у хліборобстві. Фактично вони освоїли прерійні (степові) провінції Канади. Українці беруть найактивнішу участь у громадсько-політичному та державному житті країни. За час свого поселення українці дали Канаді сотні голів муніципальних громад, багато міських радних, кілька голів великих міст (Вінніпегу, Едмонтону, Вьязору, Кенора тощо), багато членів провінційних легіслатур (парламентів) — у Манітобі, Саскачевані, Альберті, Онтаріо, спікера (голову) провінційного парламенту (Манітоба), чимало членів федерального парламенту з усіх партій, міністра федерального уряду, трьох сенаторів. Разом українці дали Канаді 74 парламентаристів. Сенатор відзначив також участь канадських українців у двох світових війнах, у яких Канада обидва рази була в числі переможців. До цієї перемоги спричинилися також і українці.

Великі заслуги українців і в культурному житті Канади. Особливо великий зріст вкладу українців у культуру Канади почався від 1927 р., коли відзначалось 60-ліття Канади. Великий український здвиг плянується до дня століття Канади — в 1967 році. Української мови й літератури навчають в університетах Саскачевану, Манітоби, Альберти, Торонтському, Монтреальському та Оттавському. Українська мова також уведена як заліковий вибраний предмет у середніх школах провінцій Саскачеван, Альберта та Манітоба. Загальнокультурною й громадською працею керує Комітет Українців Канади, що об'єднує 27 всеканадських організацій.

На минулорічній сесії Канадського Парламенту затверджено закон про створення Української Канадської Фундації ім. Тараса Шевченка, відсотки з якої мають піти на підтримку розвитку української культури в Канаді. Закон пройшов і через Сенат Канади. Цього року українці цілого світу відзначають 150-ліття Тараса Шевченка, ідеологічного творця сучасної української нації. З цієї нагоди у столиці США Вашингтоні буде відкрито великого пам'ятника Тарасові Шевченкові. Два роки тому з нагоди століття смерті Т. Шевченка поруч

з будинком парламенту Манітоби також відкрито пам'ятника Шевченкові. Відкрив його тодішній голова уряду Канади Джон Діфенбейкер, промовляв також голова уряду провінції Манітоба Даф Роблін. Обидва вони сказали частину своїх промов українською мовою.

Сенатор П. Юзик закликав сенаторів приєднатися до українців і відзначити 150-ліття Кобзаря України. Він їм прочитав кілька Шевченкових віршів в оригіналі, а потім повторив їх у перекладі англійською мовою, який зробили професори К. Андрусини та В. Кірконелл.

Це вперше в історії Канадського Сенату в ньому офіційно пролунала українська мова. Взагалі, сенатор Павло Юзик — людина активна, розумна й відважна. Як відомо, кожен сенатор має право на секретарку. Сенат добирає секретарок двомовних. Сенатор Юзик, прийшовши до Сенату, теж зажадав двомовної секретарки, але такої, яка б знала англійську та українську мови, а не лише англійську та французьку. Це викликало здивування, і навіть протести в пресі, радіо тощо, бо подібної вимоги в Сенаті ще не було. Усе так проф. П. Юзик переміг: він одержав секретарку, яка знає три мови: англійську, українську та французьку. Якби такої не знайшлося, то він так мав би секретарку, яка знала б дві мови: англійську та українську.

Щоб повністю віддатися праці в Сенаті, проф. П. Юзик залишив працю в Манітобському університеті, де він викладав історію. Призначення на члена Сенату п. П. Юзик одержав від прем'єра Джона Діфенбейкера. Це був чудовий вибір п. Діфенбейкера! Сенаторство в Канаді — досмертне.

Це була перша промова д-ра П. Юзика в Сенаті Канади. Вона була змістовна, оперта на фактичному матеріалі, порушувала винятково важливу проблему Канади, добре укладена. Чимало сенаторів вітали нашого земляка з успіхом. Цікавий факт: англomовна преса промовчала цю промову. Та це ще один доказ її важливості.

У ПАРЛЯМЕНТІ ПРОВІНЦІЇ ОНТАРІО

9 березня ц. р. в провінційному парламенті Онтаріо з промовою, присвяченою 150-літтю з дня народження Т. Шевченка, виступив провінційний секретар і міністер громадянства Онтаріо п. Іван Яремко.

"Пане Голово, — сказав міністер Іван Яремко, — я прошу Достойних Членів на цих Зборах Легіслатури Онтаріо разом зі мною відзначити сьогодні 150-річчя народження Тараса Шевченка, — поета, мистця і національного героя України.

Мої батьки, що іммігрували в Канаду з тієї частини світу, як і тисячі інших чоловіків і жінок, таких, як вони, ознайомили мене з життям, ідеалами і творами Тараса Шевченка, що, мабуть, є найважливішою частиною культурної спадщини їхніх предків".

Далі міністер І. Яремко переповідає деякі факти з життя і творчості Кобзаря України, заявляє, що Шевченко "сягнув у славу історію українського народу і показав українські національні якості, якими Шевченкові земляки цілком слушно пишаються".

Далі міністер підкреслює, що Т. Шевченко творив, "маючи на увазі інтереси не лише свого народу, а всього людства."

Закінчив свою промову п. І. Яремко так:

"Його мрія ще не здійснилась, але його творчість і

дали є надхненням. Його життя навіть сьогодні є блискучим маяком, коло якого зосереджуються надії і прагнення волелюбного народу. Чоловіки й жінки його національного роду шукали волі собі й своїм дітям, але знайшли її аж за морями, далеко від своєї рідної землі.

Пане Голово, Тарас Шевченко не міг передбачати, що мужі з його народу в Парламентах вільних країн спом'януть його, як це робили раніш і роблять сьогодні, тому я з пієтизмом закінчу свою промову поетовими словами:

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї болюній, новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим, тихим словом".

У ПАРЛЯМЕНТІ ПРОВІНЦІЇ АЛЬБЕРТА

9 березня ц. р. в провінційному парламенті Альберти виступили два послы з урядової партії Соціального Кредиту — Олександр Гордій та Василь Томин.

Посол О. Гордій у своїй промові сказав, між іншим, таке:

"Пане Голово! Користаючи з посольського права, хочу порушити справу культурної та історичної ваги. Сьогодні, 9 березня, канадці українського походження почали святкувати 150-річчя народження їхнього найбільшого поета і національного провідника Тараса Шевченка (родився в Україні 9 березня, 1814 року).

Життя і творчість цього національного героя почали набирати більшого значення, як комуністичний імперіалізм у деяких частинах світу, а особливо в Європі, підкорював під свою домінацію щораз більше народів. У самому Радянському Союзі під таким поневоленням опинились понад 45 мільйонів українців спершу царської Росії, а згодом комуністичного режиму. І саме його (Шевченкова) творчість, його слово, його пісня і його палке бажання свободи для свого народу і для всього людства спонукали наступні покоління до боротьби проти гнобителів. Він закликав їх далі боротись і не спинятись, поки не здобудуть волі для своєї рідної України..."

"Кінчаючи, хочу сказати, що для свого народу Шевченко став провідною зіркою, яка веде цей нарід у його безперервній боротьбі за волю й самостійність. Для вільного ж світу він є національним героєм і гуманістом, що продовж цілого свого життя боровся за гідність і права звичайної людини; для його ж ворогів він є незнищним духом демократії, який остаточно скерує рух усіх поневолених проти їхніх гнобителів.

З поклоном і пошаною до всіх великих поетів і національних героїв вільного світу, бажаю вшанувати його ім'я в цій законодавчій Палаті, подаючи до відома про 150-річчя його народження, яке тепер люди українського походження святкують у кожній країні світу, де тільки вони є".

Посол Василь Томин сказав:

"Пане Голово! Користаючи з посольського привілею, бажаю прилучитись до вшанування пам'яті Тараса Шевченка Шановним Послом із округи Вегревил-Брюс.

Як уже сказав цей Шановний Посол, у багатьох частинах світу сьогодні відбувається святкування 150 років великого українського поета Тараса Шевченка — східноєвропейського чемпіона свободи. Святкування цієї річнини вільними людьми по всіх усядах сягає поза саму особу цього чемпіона волі. Бо Тарас Шевчен-

ко має символічну вартість надхнення не лише для всіх, що борються за здобуття своєї свободи. Морально для нас, вільних людей у вільній державі, де живе багато канадців українського походження, годиться згадати цю подію, тому що твори й життя Тараса Шевченка блискуче відзеркалюють прагнення всього людства до особистих вольностей і свободи.

Тарас Шевченко, поет-лауреат України, був широко захоплений нашими великими західними традиціями та ідеалами. Напевно цікаво буде знати цій Асамблеї, що Конгрес США дозволив збудувати пам'ятника цьому українському провідникові на площі в посіданні США у дистрикті Колумбія. Я певний, що з цих згаданих причин Шановні Посли цієї Палати з присмістю приймуть довідку про це святкування".

У ПАРЛЯМЕНТІ ПРОВІНЦІЇ САСКАЧЕВАН

9 березня ц. р. перед відкриттям засідання Парляменту Саскачевану міністер мінеральних ресурсів п. А. Кузяк звернувся до послів з такою промовою:

"Пане Голово, перед тим, як почнеться засідання, я хочу звернути увагу Парляменту, що сьогодні, 9 березня, минає 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка, найбільшого поета України, — барда, борця за волю.

Усі канадці українського походження сьогодні і при кінці цього тижня влаштовують відповідні культурні програми на пошанування пам'яті великого українського маляра і світової слави поета.

Я хочу повідомити парламент, що я мав нагоду відвідати Україну минулого літа. Я був зворушений, коли відвідав той самий будинок у Києві, у якому жив Тарас Шевченко, і де він написав деякі з своїх великих літературних творів. Я побував у чудовому Музеї Т. Г. Шевченка у Києві. Я зробив сорокмилеву подорож катером по могутньому Дніпру, який увічнив поет у поемах і піснях, і на березі якого він бажав і був похоронений.

Я певен, що всі достойні члени Парляменту прислунаються до цієї скромної пошани пам'яті цього великого поета, філософа і борця за волю".

УКРАЇНСЬКІ ДІТИ ТОРОНТА ВШАНОВУЮТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

У неділю 15 березня ц. р. в Торонті відбулося два дитячих свята з нагоди 150-ліття народження Тараса Шевченка: католицькі школи та юнацькі організації вшановували Кобзаря у великій міській залі Мессей Гол, а православні в залі катедрі св. Володимира. Обидві залі були виповнені вщерть.

В обох залах виступали великі дитячі хори та струнні оркестри, були доповіді, декламації творів Тараса Шевченка. Католицькі школи мали на сцені (хор і оркестра) понад 500 дітей-учасників. Керував музичною програмою свята проф. Іван Ковалів.

Православні мали учасників (збірний хор і оркестра) коло 300 осіб. Хористи не вміщались на сцені, тому довелося частину їх "спустити" в залу і розмістити коло сцени. Керували музичною програмою свята диригенти Юрій Головако та п. Пасерб.

Дехто дуже вболіває, що було два свята, а не одне. Тут може бути два підходи до справи: якщо робити вшанування Кобзаря з метою, щоб більша кількість дітей взяла участь, себто, щоб Шевченкове слово дійшло

до дітей, щоб діти його пізнали і зрозуміли, то треба б було зробити в Торонті не два свята, а значно більше. Якщо ж поставити метою показову політичну демонстрацію з нагоди 150-ліття з дня народження Т. Шевченка, то краще було робити одне свято. Треба було вибрати щось одне. Православні вибрали перше. До речі, треба відзначити, що в залі православної катедрі було свято шкіл і дитячих організацій виключно тих, що є при катедрі. Діти інших православних парафій у ньому участі не брали, хібащо були в ролі слухачів. Очевидно, вони зроблять це пізніше в своїх школах.

Дуже непристойно вражас, що деякі часописи зробили докір православним. От, наприклад, звітодавець католицького тижневика "Наша Мета" (Торонто, 21 березня 1964 р.) пише:

"В цьому всенародньому поклоні української шкільної молоді Торонта своєму Національному Пророкові забракло і цього року молоді із шкіл при греко-православних парафіях та організаціях, як також між святочною публікою майже не видно було громадян греко-православного віровизнання.

Палкий і сердечний заклик Шевченка "Єднайтесь, братайтесь!" прогомонів і цього року серед української громади Торонта безслідно".

Цілком нормально, що кожен позаторонський читач "Нашої Метри" (та й багато торонтських!), який не знав, що православні відбували своє свято у своїй залі тогочасного дня, тільки почали його на яких три години раніш, прочитавши таку оцінку православних українців, мимоволі скаже: "Ну, й безсоромники все таки оті православні! Навіть з нагоди 150-ліття народження Шевченка шанувати його не хочуть!"

Звичайно, що православні обурені. Звичайно, що згадують день смерті Сталіна і слова тодішнього Папи, який на весь світ заявив, що він молився за Сталіна, хоч наші католики не мають права відправити панахиду по Шевченкові і т. д. Звичайно, що це нас не зближує, а так віддаляє. Ну, і звичайно ж, що це не дало користі ані православним, ані католикам, ані Шевченкові. Просто дивом дивуєшся, що з Шевченка й тут робимо "політику". Кому вона потрібна? І чого так вперто й послідовно домагатись отого "Прийдіть й поклоніться", знаючи наперед, що ніхто не прийде й не поклониться, а хіба буде розмовляти лише, як вільний з вільним і рівний з рівним?..

Треба віддати належне православній пресі, що вона не докоряє католикам, що їх "забракло" на панахидах по Шевченкові у православних церквах, що "Палкий і сердечний заклик Шевченка "Єднайтесь, братайтесь!" прогомонів і цього року серед української громади Торонта безслідно". Ні, ніхто з них цього не сказав, а тим більше не написав, бо вони думали про вшанування Т. Шевченка, а не про "політику" з нагоди його ювілею.

До речі, нам здається, що було б корисно для громадського спокою раз і на завжди з'ясувати, чи хтось справді заборонив, — а як заборонив, то хто саме й коли саме, — відправляти нашим католикам панахиду по Шевченкові. Це могло б зменшити міжцерковне тертя, і збільшити братолюб'є, бо православні кажуть: "Раз сам Папа міг молитись за Сталіна, то чому звичайний священик не може молитись за Шевченка? Ніхто їм не забороняв, то вони самі не хочуть...".

Богослови кажуть, що молитись можна (і треба!) за всіх. Я певен, що Папа краще від мене знає, за кого

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНІ

Читанка для четвертої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтаксис)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10 шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами, та схемами, стисло написаний, має багато вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

можна молитись. Доречі, я й сам на вістку про смерть Сталіна сказав: "Хай йому Бог простить!" Але додав: "Та якщо Він звелить своїм янголам кинути його не в лапи якогось там нікчемного чорта, а в лапи всіх чортів разом, то я матиму ще одну нагоду сказати: "Дякую Тобі, Господи, що Ти й цього разу не випробовував мене сумнівом у Твоїй Святій Правді!"

Звичайно, ми молимося навіть і за розбійника. Та я ще не чув ніколи молитви за Юду..

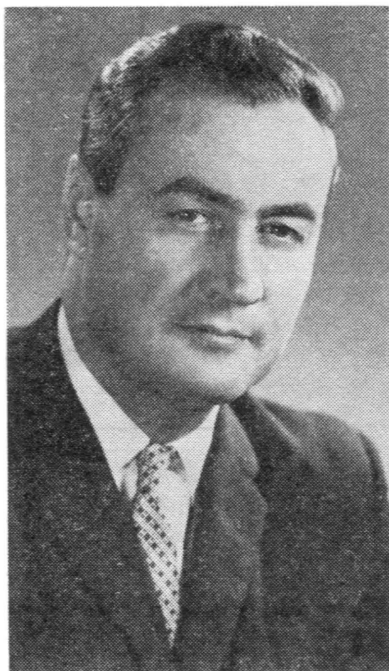
Якщо хтось подумас, що це тільки моя реакція на виступ "Нашої Метри", то дуже помилилися: за останніх два тижні я не мав спокою від телефонів з цього приводу. І нотую я це вилючно з метою з'ясування справи і припинення лайки і бруду.

Ніколи не треба викликати вовка з лісу. І час зрозуміти, що нас дуже багато на одну залю, на одне свято, на одну церкву, на одну партію і т. д. І якби так сталося, то це було б жакливе збіднення нас, це було б національною катастрофою. Наша сила, зокрема в Канаді, не лише в тому, що нас багато, а ще більше в тому, що ми дуже зрізничковані, а "в один гуж" так тягнемо. І тягнемо добре! І це треба зрозуміти, врешті, і не лякатись цього "поділу". Таж навіть і в питанні релігії ми єдині — усі християни, усі визнаємо науку Христа і вважаємо Його головою церкви. Хіба ж це не "єдине стадо і не один пастир"?.. Невже ще декто й досі думає, що щоб було "одне стадо і один пастир", то ще й одної "єдиноправильної парафії" для всіх треба?.. Та ще й думає так після двох сесій Ватиканського католицького собору?..

Шевченківські святкування в Канаді щойно почалися. Вони будуть продовжуватись до кінця року. І ми про них згадаємо ще не раз.

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

НОВИЙ МІНІСТЕР ГРОМАДЯНСТВА ТА ІМІГРАЦІЇ

На початку лютого ц. р. у зв'язку зі змінами в кабінеті міністрів Канади на міністра громадянства та імміграції призначено п. Рене Тремблея (перед тим був на цій посаді п. Гі Февро).

Новий міністер був обраний до Парляменту Канади в 1963 р. і відразу ж призначений на посаду міністра без портфеля. Він належить до наймолодших віком міністрів — народився в 1922 р. в Люїсвіллі, пров. Квебек. Одружений, має четверо дітей, француз за походженням.

Освіту здобув у Монреалі (Лявальський університет), удосконалював її в Європі (Львівський університет у Бельгії і Кембриджський в Англії).

Наукову кар'єру розпочав у 1950 р., коли його призначено на доцента Лявальського університету на факультет економіки, міжнародної торгівлі й фінансів. У 1956 р. він був уже професором того ж університету.

Пан Рене Тремблей має також чималий досвід у політичному житті. Він був секретарем Квебецької Ліберальної Федерації, а в 1960—63 рр. заступником міністра торгівлі в уряді пров. Квебек, а також членом Економічної Ради та дорадником її президента. Він також є членом багатьох канадських наукових інституцій.

Можна сподіватись, що ця повна сил та високоосвічена людина виправдає себе й на високій посаді міністра громадянства та імміграції.

УВАН У КАНАДІ ВІДЗНАЧАЄ СУДДЮ В. ДЖ. ЛИНДАЛА

УВАН у Канаді з нагоди 150-ліття з дня народження Тараса Шевченка відзначила почесною Шевченківською Грамотою суддю Волтера Дж. Линдала.

В. Дж. Линдал — ісландець, великий приятель українського народу. З нагоди 100-ліття з дня смерті Тараса Шевченка і відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вінніпезі він написав велику статтю в газеті "Ісландський Канадець" про Тараса Шевченка: "Справжній загальнолюдський поет і український герой".

"Ісландський Канадець" є членом Клубу Етнічної Преси у Вінніпезі, а його редактор В. Линдал був першим президентом Федерації Етнічної Преси Канади, яка об'єднує Клуби Етнічної Преси в Торонті і Вінніпезі.

Відзначення УВАН судді В. Линдалові передав діючий президент УВАН у Канаді д-р М. Мандрика в Українському Народньому Домі у Вінніпезі під час святкування 150-річчя з дня народження Кобзаря України.

МІНІСТЕР ПОЛ ГЕЛЛИЕР ПРОМОВЛЯЄ ДО РЕДАКТОРІВ ЕТНІЧНОЇ ПРЕСИ В ТОРОНТІ

Товариство "Канадська Сцена", що постачає етнічну пресу матеріалами про Канаду, 20 березня ц. р. влаштувало зустріч редакторів етнічної преси Торонта з міністром оборони Канади Полем Геллиером.

Міністер виступив перед редакторами зі своєю оборонною програмою, розрахованою на десять років перебування оборони Канади, яку він запропонував на розгляд Парляменту. Міністер плянує скоротити видатки на оборону, 25 відсотків з яких мають піти на військове устаткування. Приділено більше коштів на досліди та технічні удосконалення. Плянується об'єднання всіх родів військ, що також заощадить загальні видатки.

Міністер П. Геллиер заявив редакторам, що в найближчі роки не передбачається "великої війни", але Канада, скорочуючи видатки на оборону, має зтримати свою оборонну спроможність на цьому самому рівні, який є тепер.

З української преси на зустрічі з міністром П. Геллиером були представлені лише три часописи: "Батьківщина", "Вільне Слово" та "Нові Дні".

КАНАДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ БАЛЕТ У ТОРОНТІ

Канадський Національний Балет у Торонті виступатиме в О'Кіф Центрі від 21 квітня по 2 травня. Цей балетний колектив з кожним роком здобуває собі все кращі й кращі позиції в мистецькому житті Канади. Є

надія, що Канада скоро матиме якісний балетний колектив.

Провідною солісткою балету є наша землячка Галина Самцова, яка ще недавно була солісткою Київського театру Опери та Балету ім. Тараса Шевченка. Недавно вона виступала в Парижі, де мала величезний успіх. У Парижі їй запропонували винятково вигідні умови праці, але вона відмовилась і повернулася в Канаду.

Наша чудова балерина виступатиме в таких бале-тах: "Ромео та Джульєтта" (21 квітня і 2 травня), "Лебедине озеро" (25 і 27 квітня), а також у коротших балетних спектаклях: "Па-де-де" (29 квітня) і "Вальпур-гісва ніч" (30 квітня).

Побачити мистецтво Галини Самцової справді вар-то. Поміж артистами балету є й чоловік Галини Сам-цової — Олекса Усурляк, який народився в Канаді, а балетну освіту здобув у Києві, де й одружився з Га-линою Самцовою, що уможливило їй приїзд до Канади.

СИМПАТИЧНІ ГОСТІ З ФІЛАДЕЛФІЇ

21 і 22 березня до Торонта прибув на гостинні ви-ступи камерний театральний колектив з Філадельфії "Театр у п'ятницю". Першого дня гості показали то-ронтян комедію італійського драматурга Альдо де Бе-недетті "Багряні рожі", а другого — естрадний концерт "У нас і у вас".

Я не дуже то довіряю перекладним так званим "са-льоновим п'єсам", то — признаюся щиро — ішов на ви-ставу неохоче. Був навіть сказав адміністраторові ви-став п. В. Довганюкові, що на "Багряні рожі" не піду, але потім передумав і пішов. І не каюсь!

У цій п'єсі є все таки ідея. Правда, вона мала, але є. І зводиться вона, ця ідея, до такого: а все таки кож-ному чоловікові наймилішою є власна жінка, а жінці — власний чоловік... Як бачимо, і не оригінально, і не захоплююче.

Високоповажані моралісти й моралістки нехай не жахаються: нічого неморального в п'єсі не було, себто спокушав стомлених міщанською буденщиною не висо-коякісний дідько, а якесь бездарне чортеня, тому ані глибокого падіння, ані тим більше високого злету в п'єсі не було. Інколи здавалося, що ось-ось щось таке виняткове станеться, що розчавить міщанську запліс-нявілу родину і все її середовище, але... Бог милував — усе обійшлося так, як і велить та сама міщанська мораль: усі помирилися (хоч не дуже то й сварилися) — і всі, включно з публікою, були дуже "гепі".

Вдоволений і я, бо все таки якась ідейка в п'єсі була. Бруд, як в інших подібних п'єсах, не було. Ар-тисти (Пінот Рудакевич — Тома Савеллі, Альберт Паз-дрій — інженер Верані, Ліза Шашарівська-Чепіль — Марія Верані, Оксана Рудакевич — служниця Розина) створили справді добре зіграний ансамбль. Не будемо розглядати кожного з них окремо. Скажемо лише за-гально: усі вони культурні артисти, які відтворили на сцені живих людей. А це добра ознака.

Фактично п'єса побудована на досконало збудова-ному діалозі: Тома Савеллі та інженер Верані. Час од часу діалог перетворювався то в тріо, то в квартет, то навіть у квінтет, бо п'ятим "виконавцем" був те-лефонний апарат.

Добре збудований діалог у виконанні кваліфікова-них артистів та інколи ще й комічні ситуації і був головною причиною успіху п'єси у глядача. Це була

добра лекція деяким інколи й дуже якісним артистам з Торонта: не беріть на сцену amatorів, які не вміють читати й писати, а не то що розуміти твір. Я не проти того, щоб підготовляти з amatorів артистів. Та для цьо-го все таки треба шукати людей бодай граматичних, інакше катастрофа неминуча: кваліфіковані артисти в нас не звачди "ведуть" аматора, а інколи мусять самі знизитись до його рівня. "Театр у п'ятницю" цього уник-нув, то я і вдоволений.

П'єса перекладена погано — провінціалізмів повно. А шкода, бо саме ці виконавці були в силі справитись і з добрим текстом — могли б його добре вимовити.

Естрадний концерт був значно слабший від виста-ви. Хоч окремі дотепи й викликали вибухи сміху в залі, але культурним концертом його назвати аж ніяк не можна. Поперше, пора вже остаточно відмовитись від, вибачте на слові, "гумору", який полягає навіть не в якомусь місцевому жаргоні, а в навмисне покаліче-них словах. Це, вибачте, дорогі гості, зразок приміти-візму і на нього шкода часу. Тим більше, що це спро-стачує публіку, себто шкодить суспільству.

З піснями виступили: Ліза Шашарівська-Чепіль, міс-цевий співак А. Дербиш і тріо "Доміно". Мені б не хотілося говорити про ці "пісні", бо я їх просто не люблю, але мушу ж я сказати щось і про цю частину програми концерту. Отже, уявіть собі, що співається про "радість", якої нема, про "рани душі", які зовсім не болять, про "любов", яка так нагадує любов, як ко-ка-кола гарячу людську кров... І про все це співається голосом, якого нема, тому співак мусить не співати, а щось "мугикати" чи завивати, щоб співу таки не було. До того всього ці пісеньки настільки схожі одна на одну, що й найталановитіший співак не повторить жод-ної мелодії, яку тількищо почув.

Словом, якщо хочете вбити в собі людину, себто притупити всі свої почуття й бажання, утратити здіб-ність відчувати радість і горе, розучитись любити й ненавидіти, зіпсувати свій музичний смак і взагалі знизити свою культуру до мінімуму і перетворитись у сіре людське "ніц", то слухайте "модерні", "вселюд-ські" (нічні!!!!) пісеньки. А якщо хочете, щоб вашу на-цію якомога швидше з'їла комуністична гусина, то й дітей на них виховуйте...

Кмітливий читач запитас: "А чого ж то ти опи-нився в числі тих, що хочуть "перетворитись у сіре людське "ніц", якщо ти такий розумака?" З редактор-ського обов'язку, дорогий читачу! Редактор мусить усе бачити, чути, знати. Інакше його видання буде тієї якості, що й отакі "пісеньки".

Публіки було багато. За два дні у великій залі бу-ло найменше півтори тисячі осіб. П. ВОЛ.

ВИСИЛАЄМО БЕЗПЛАТНО КНИЖКИ

відомих українських письменників, а також збірники «ЕЛЬДОРАДО», «ВОЛОСОЖАР» та «ГРИМ ЗА ЗОРЕЮ» (1963). На поштові видатки

просимо додати \$1.00, або \$2.00.

Адреса:

Mr. I. Manylo

P. O. Box 472, Vineland, N. J. U.S.A.

Українська Книга

приймає замовлення на подарунки радянських високоякісних товарів, які канадці можуть замовляти для своїх рідних в СРСР.

Ці подарунки будуть доставлені в різні частини СРСР без оплати мита чи яких-будь інших витрат. Доставка скоро, від чотирьох до сімох тижнів після оплати та замовлення в канцелярії "УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ".

У каталозі подарунків є такі речі: автомобілі, мотоцикли, моторолери, велосипеди, автомобільні шини (таєри), телевізори, радіоприймачі, магнетофони, піаніно, акордіони, холодильники, пральні машини, швейні машини, фотоапарати, пилососи, біноклі, мисливські рушніці, годинники, пера, плащі, убрання, хустки, тканини, килими, взуття, обруси, парфумерія.

ЦІНИ НИЗЬКІ — ЯКІСТЬ ВИСОКА

Тут подаємо кілька зразків цін з каталогу подарунків:

Автомобіль "Москвич"	1,757.90	Годинник (наручний) жіночий	26.96
Мотоцикли	198.20	Баян (акордіон)	128.11
Чоловічий велосипед	39.64	Холодильник	138.75
Телевізор	194.23	Пральна машина	89.71
Радіограмофон	117.01	Пилосос	37.00
Піаніно	486.98	Швейна машина	38.31
Годинник (наручний) чоловічий	24.58	Мисливська рушніця	39.63

До цих цін кожний покупець доплачує малу суму за банкову пересилку грошей та інше.

Крім вищеподаної обслуги "УКРАЇНСЬКА КНИГА" також:

а) висилає посилки в СРСР з канадських речей з оплатою мита, пошти і обслуги тут, у Канаді;

б) приймає замовлення на висилку данських харчових посилок в СРСР;

в) продає у своїй крамниці на 962 Блур Стріт В., Торонто різні популярні речі для посилок.

За дальшими інформаціями вдавайтесь до:

Ukrainska Knyha

962 BLOOR STREET WEST

TORONTO 4, ONTARIO

Telephone: LE 4-7551

Родинний альбом

Продовження

Коза

Коза напевно була поширеним тотемом у неоліті, як спадщина палеоліту. Ще навіть у ХХ-му столітті коза ходить славословити з колядою. Коза має якісь таємні властивості впливати на урожай, щоб був добрий, як сказано в пісні із обряду «водіння кози»:

Де коза тупас,
Там жито купою,
Де коза рогом,
Там жито стогом.
Де коза ходить,
Там жито родить,
Де не буває,
Там вилягає...

Колишні вірування, вигнані сучасним логічним мисленням, ще знайшли собі притулок у дитячих казках. Тому будьмо дуже уважні до цих свідчень. Отже ж і в одній казці є Коза-Дерева, вельми вибаглива істота, що вимагає для себе пильного догляду. Дід усе мусить делікатно її питати: «Кізенько моя люба, кізенько моя мила, чи ти пила, чи ти їла?» Коза вередливо відповідає: «Не пила я й не їла. Бігла через місточок, вхопила кленовий листочок, бігла через гребельку, вхопила води крапельку. Тільки пила, тільки й їла...» Потім ту любу кізеньку дід почав різати, — очевидно, це жертвоприношення. Але коза раптом у іншому місці вже рекомендується: «Я — коза луплена, (то виходить, що вже зарізана, бо як же можна злупити шкуру з недорізаної кози?) за три копи куплена...» Виходить так, що коза була таки зарізана, але воскресла. Маємо справу з божеством, що вмерло, як одна особа, але воскресло, як вид, та приносить урожай.

Ця казка поширена в усьому слов'янському світі, а з цього можна робити висновок, яке це старе божество, звичайна собі коза.

Прізвищ, що залишилися від цього тотему, є дуже багато. Наприклад, Козицький, Козловський, Козленко, Цапко, Цапко тощо. На Чернігівщині є село Козороги.

Свиня

Одною з обоз'язкових ритуальних страв, що їх несуть святити на Великдень до церкви, це поросся. Як нема пороссяти, то хоч кільки ковбаси чи шматок сала. Це говорить недвозначно за те, що існували роди з тотемом свині, отож вони, схрестившись із іншими, ввели у загальний вжиток звичай розговлятися свининою, поруч із яйцями, сиром, великодньою бабою-паскою. У самому назвиську є СВ, натяк на колишню святість цієї тварини. Поросна свиня (себто в стані материнства) зветься льоха. Знову бачимо «льо», відміну «ле».

По селах водився такий звичай: коли одна

хата заколе кабана, то геть усі родичі й сусіди мають потроху. Іншими словами: заколену тварину поїдали всі гуртом, тільки кожна сім'я в своїй хаті. Якийсь рудимент від колишнього родового побожного поїдання усім гуртом свого тотема в одному місці, вкупі.

На Чернігівщині є село, що зветься Свині. Ця назва, що передається з покоління до покоління, не відчувається там образливою і, очевидно, залишилась, як пам'ятка від тотемного родового об'єднання, що тут існувало в свої часи.

Кішка, кіт

Ці домашні звірки — хатні віщуни. Вони найперше знають, коли має бути вітер, а коли мороз, коли сподіватися гостей. Кіт умивається — будуть гості! У Літинському повіті існує повір'я, що кішка має здібність охороняти людину від усього злого.¹ Воча — з рукавиці Диви Марії... Вона — символ хатнього затишку, як і в Єгипті. Недаром же котик, а не хто інший — головний персонаж коліскових пісень. У них він дійсно охороняє малу дитину, воркоче, поки вона спить і його закликають навіть не ходити своїми оксамитними лапами по хаті...

Багато прізвищ «котячого походження» є в нас: Кішка, Котович, Котик, Кіценюк, Кицька тощо. Чим це пояснити?

Пес

Дослідники думають, що пес — найперша свійська тварина й друг людини вже з часів пізнього палеоліту. Чи міг коли він бути тотемною твариною? Ну, а чим пояснити повір'я, що собака це перевертень дитини?¹ Янчук (першонароджений пес) бачить відьму. Так само й у жінки за її гріхи може народитися сліпе щеня, що його називають зінським.¹ «Ой, ти зінське щеня!» — кажуть до дитини, що дуже пискує.

Є ще слово *псавіра*. Виходить, — той, хто вірить у пса? Є й слово *песиголовець*, — себто той, хто носить личину пса? І в західній Європі в середні віки було таке вірування, як показує середньовічний малюнок: люди з собаками головами. Марко Поло (1200 р.) теж оповідає, що на індійському острові Ангаман він бачив «у всіх тутешніх мешканців голови, зуби й очі зовсім собачі». Це він бачив псавірів під час їхнього тотемного свята. «У всіх у них голови зовсім, як у великої собаки», — дивується Марко Поло.³

В Австралії тепер є племена, які мають своїм тотемом австралійських собак дінго.³⁴ Австралійці тримають їх у своїх дворах та турбуються про них. Можливо, таким способом і приручено було колись диких псів, що їх песиголовці тримали в однім житлі із собою та вва-

жали за своїх родичів. Пси ще й досі в це ві-
рять. Більшого друга, як ~~нес~~, не знайдеш.

Півень

Є історичні докази на те, що півень був то-
темною істотою у наших предків. «Льонгсбурські
венти (слов'яни)... при священному дереві зако-
лювали півня з обрядовим зливанням і покроп-
люванням, потім заходилися танцювати й співа-
ти»...⁴ «Вояки Святослава занурювали в Дунай
півнів при обряді поховання поляглих воїнів»⁴ —
пише Лев Диякон. «Під час переходу дніпрових
порогів, пройшовши їх усі, руси і слов'яни на
острові Хортиці роблять свої жертвоприношен-
ня, бо там росте величезний дуб. Вони прино-
сять у жертву живих півнів, довкола зтикають
стріли... як вимагає їх звичай. Вони кидають же-
ребок, чи зарізати їх у жертву, чи поїсти, чи
пустити живими...» — пише Костянтин Багрянор-
одний.⁵

Кури у слов'ян була обрядова їжа, їх при-
носили в жертву Рожаницям. «Коури ріжуть...»
— довідуємось із «Поучень».⁶

Прізвище Півень. Кокоша. Когут нерідко зу-
стрічається в Україні й тепер.

Друга назва півня це *галаган*. І таке прізви-
ще дуже поширене в нас та вважається коза-
цьким. В дійсності це прізвище — уламок чо-
гось більшого за звичайний один тотемний рід
десь в Україні. Аджеж і в далекій Ірландії с
таке саме прізвище — О'Галаган (O'Gallaghan)
Яким чином? Предки ірландців, кельти, чи ще
інше *галли* були поширені від Іспанії до Малої
Азії. Про це кажуть хоч би тільки назви місце-
востей.

Галатія — країна галатів, старогрецька наз-
ва кельтів. Містилась у центрі Малої Азії.⁶

Галлія — територія сучасної Франції, а на-
рід — *галли*.⁶

Галісія — провінція в північнозахідній Іс-
панії.⁶

Галац — місто на Дунаї.

Слово *галло* — привітальний вигук у ан-
глійській мові. Чи не був це первісно родовий
вигук *галлів*, як у слов'ян «слава!» Тотемні ро-
дові групи мали свої родові вигуки-імена, кож-
на свою, що з ним вони йшли у бійку з дру-
гим племенем, або ж при якихсь обрядових ока-
зіях. Думається, що цей родовий вигук і давав
для сусідів матеріал, як кого називати.⁷

Але повертаємось до назв місцевостей.

Галичина — західна частина України. «Є
вказівки на ряд племен, що заселяли територію
сучасної Галичини — найімовірніше — тракій-
ського походження... Є також наявність кельт-
ських (галльських) поселень. Ім'я Галич зв'яза-
не з Галатами».⁸

Галич — місто в Галичині. Очевидно, люди
з тотемом *гал* (півня-галагана, чи якої іншої
птиці). Птиця — дуже частий мотив на кельт-
ських зображеннях, як якийсь священний символ.
Можливо, що *гал* — це загальна назва для пта-
ха, бо й *галка*, зовсім не півень, також так зве-
ється. От якісь «галли» з пташиним тотемом і зас-

нувалися в тім місці, що потім стало славним
містом Галичем, а від міста й на всю околицю
перенеслася назва. Не дивуймося із приростка
чі («галичі»), он у римські часи кельти, що
проживали в південнозахідній Іспанії, називали
себе теж кельтичами (Celtici).⁸

Гармонізує з нашим згодею і звичай жер-
твоприношення галаганом (півнем), дуже поши-
реним в Галичині. «Перше теля від телиці, півень
від кожного двору в день зимового Миколи (Пе-
руна) віддавалися донедавна в Галичині й Лем-
ківщині парохам. У старовину і теля і півень
приносилися в жертву Велесові й Перунові біля
вічного негасного вогню у боголісці: кров ви-
ливалася у вогонь, а м'ясо з'їдали ті, що при-
несли жертву».⁹ Отже, вияснюється, півень жер-
твенна птиця Перунові. І як це, знов, гармоні-
зує з прислів'ям: «Пускати червоного когута»
— підпалювати. Це ж Перунова здібність, як
володаря блискавиць. «Червоний когут» — во-
гонь.⁹

У нас залишився рудимент цього жертво-
приношення у вигляді коржичків-півників, роз-
мальованих на червоно й на зелено. На почат-
ку 20-го століття, коли в Україні були церкви
й діти причащалися, матері давали їм ще ко-
пійку на ці коржики. Після причастя за цер-
ковною огорою чекали їх баби-сидухи із цими
гарними коржичками (півники, коники, чоловіч-
ки) і діти за копійку купували собі їх. Звер-
німо увагу, що ні в який інший час, а тільки
в цей сакральний. Поганський звичай, колишне
жертвоприношення й поїдання свого тотема, виг-
наний з християнської церкви, примостився під
нею, за огорою і став лише забавкою для ді-
тей. І ніхто не знає, чому й нащо це так, а от
— звичай з діда-прадіда...

З цього цікавого прикладу, які різні народи
виготовилися в Галичині, галльській Франції, Ір-
ландії, Галісії тощо, впливає один повчальний
висновок: вирішальним у творенні народу-нації
є автохтон, який і надає своєрідного обличчя
всьому тому, що припливає до нього. Але чи
означає це, що споріднені назви — споріднені й
народи? Імовірніше буде припущення, що наро-
ди Європи й Азії мають свій спільний працентр,
отже ми всі — родичі тільки наших спільних
прапредків, аж через них можемо визнавати спо-
ріднення. І цього також досить.

Змія, вуж

У гуцулів є повір'я, що змії — охоронці
дому. Є повір'я: «Не бий вужа, бо мати по-
мре!»¹⁰ Мимоволі приходить на думку, що пред-
кинею своєю скити вважали жінку-змію, яка на-
родила Гераклові трьох синів: Агатирса, Гело-
на й Скита. Проходить якась спільна думка в
цих двох згадках. Якась предкиня тотему змії
виступає з них обох. І далеким відгомном цьо-
го буде, мабуть, повір'я, що змії у домі —
щастя. А вуж — багатство. Херсонська Діва та-
кож зображена так: голова бичача, тулуб люд-
ський, а ноги змієподібні. Але культ змії-матері

щось таке вже далеке, що ми можемо бачити тільки глухі натяки на нього.

З а с ц ь

Зате от засць — улюблений сюжет наших казок. Із зайцем знаються переважно старі бабусі й тітусі, коли йдуть десь у гості. Тоді вони невідмінно зустрічають десь по дорозі зайця і дістають від нього різні гостинці: пиріжки, пампушки, калачики, або навіть і цукерки. І все це вони приносять до своїх внучат та небожат. Такі інтимні стосунки із зайцем, завжди добрим і щедрим, показують, що засць відігравав видатку роль в первісній мітології та в житті людини, роль щедрого добродія. Тож недаремно на сучасних Великодніх картках засць приносить повний кошар крашанок та писанок.

Прізвища Засць, Заячківський тощо дуже поширені.

В е д м і д ь

Найвиразніший слід тотему ведмедя залишився в Галичині. Там його називали *вуйком*, себто просто такі причислювали до своєї родини. А ще називали й *Той*, щоб не виголошувати святого імені. Тож недарма на Свят-вечір закликають цього вуйка до святої вечері. Є повір'я, що ведмеді це — колишні люди, лісові люди...¹¹ Ведмеді дуже часто являються персонажами казок. Ведмедів водили процесійно.

Прізвище Ведмідь у нас трапляється дуже часто.

Як брати ширший ареал, то можна згадати й білоруське шанування ведмедя. Там 24-го березня перед Благовіщенням святкували обряд «комаєдзизи». У кожній хаті варили ритуальні страви, на смак ведмедя. Після обіду всі в хаті лягали якнайповільніше й перекочувалися з місця на місце, наподібнюючи ведмедя, і так дві години. Це для того, щоб ведмідь міг легко встати після зимового сну. Удягали для цього кожуха. Це — рештки старовинного тотемного свята прокидання ведмедя.¹²

У Березані на півдні України знайдено статуєтку ведмедиці-жінки. При цьому дослідники згадали про культ Артемиди Браваронської в Атені, де дівчата танцювали ведмежий танок. Ні одна не могла вийти заміж, не побувавши кілька років ведмедицею.¹³ Це значить, що дівчата були жрицями культу ведмедиці й виконували ритуальний її танок.

Але прикладів може набігти так багато, що самий опис культу ведмедя по всьому світі може розростися в грубий том.

В о в к

Що тотем вовка був сильно поширений на теренах нашої батьківщини, на це є дуже багато свідчень. Геродот оповідав про *неврів*, що ото вони раз на рік переверталися у вовків, а потім знову ставали людьми.¹⁴ Це ж не що інше описує він, як щорічні обряди інтіциму у племені тотему вовка. На час цих церемоній

члени племені перебиралися в шкури й маски свого тотему та уподібнювалися своєму родичеві. Сучасні дослідники вважають неврів давніми предками слов'ян.

Ілюстрацію до оповідання про неврів можна сьогодні побачити у Нью-Йорку в Природничому музеї, у відділі північно-американських індіанців. Три людини, убрані, як звірі, одні тільки ноги людські видно. До цієї сцени є таке пояснення: «Персоніфікація духів і тварин. Церемоніальні маски північно-американського племені нутка... Масковані церемоніали були релігійною необхідністю у нутків. Це були драми, що ілюстрували мітичні теми і що їх виконували таємні товариства протягом зимових місяців. Вважалося, що в цей час надприродні істоти відвідували селища й перебували серед смертних. Для втілення цих духів вживали добірних убрань, грали музика тощо, щоб досягти складних драматичних ефектів. Хоч ці церемонії були, переважно, релігійні, вони мали вартість і як театральні вистави. Перед тим постили, у час свят було повно танців, співів і роздавання власности. Масковані виконавці вважалися опанованими надприродними істотами і в цей час вони були здібні творити чудеса. У цій групі: ті, що стоять, надприродні істоти, а той, що повзе — Дика Людина, Лісовий Дух».

А що ж таке Галловін (Hallow'e'en), ірландське свято, як не подібне до щойно описаного індійського кельтське вірування: «Душі померлих спускаються на землю і перебувають серед людей»?¹⁵ Оце ж ці свята забороняли єпископ Кентерберійський, Стоглав, «Слово некоего Христолюбца» та інші.

Сліди цих церемоній ще недавно існували і їх позаписували етнографи. Дослідниця Я. Клав'є¹⁶ подає багатий матеріал із слов'янщини і в тім числі із України. Ось кілька таких прикладів.

На Покутті: «Вовкулака — той, що перевертається на вовка два рази у рік. Обростає шерстю і стає вовком. На Різдво й на Купайла». Ага, в день зимового й літнього сонцестояння. На Покутті: «Яку шкуру натягне, тим і стане. Найвідповідніше місце перетворитися на вовків це весілля. Цілий весільний поїзд перетворився на вовків (Люблин). На Холмщині 1820 року занотований факт перетворення всіх весільних на вовків. На Білорусії так само. Видко, колись весільні учти й відбувалися так, що не тільки мати, а всі весільні вбиралися у вовків і «були вовками».

Цезар згадує за плем'я Волке (Volcae), що жило від середини Дунаю до східних Карпат. У «Хроніці» Гелмолда (1168 р.)¹⁷ є оповідання про федерацію слов'янських племен, що мали спільну назву Вільці (Wilzi), себто мали спільного тотема вовка.

Але знаменно, що німці й досі звуть себе «вовками», бо що ж таке слово *volk*, «нарід», як не *волк*? З цього можна зробити висновок, що це слово вже було задовго до викристалізування германства та слов'янства, а десь у тотемістичній давнині. — коли люди іменували себе іменем тотема. Тільки у нас це слово залишило-

ся в своєму першозначенні для назви звіря, а там зацепилося, як назва для слова «нарід» (Нім., англ.).

Це ж слово до нас зворотно прийшло у вигляді *фольклор*.

Не тільки в свята та на весіллях відбувалися ці перетворення на вовків. Тотемістичний лад передбачував усі потреби добре організованої громади. Дуже велику роллю відігравало виховання молоді та введення її в стан дорослих, випробовування й загартування юнаків. Ці ініціації затрималися у вигляді незрозумілих обрядів-забав, люди їх виконують, переймаючи від старшого покоління, а чому — не знають. Знову цитата з Я. Клавей:

«Вовком зветься молодий хлопець, що вперше вийшов косити. У Слупцях (біля Калішу) відбувається воно так: «Вовк» косить у першому ряді від полудня до підвечірка, а товариші його плетуть корону із соломки й квітів. Після підвечірка звільняють хлопця від коси. Старший кладе на голову «вовка» корону і плете із збіжжя довгу плетінку та закладає її «вовкові» за пас і за стегна. Увечері вся громада косарів з музикою йде до двору (в минулому — до голови роду. Д. Г.). Старші провадять «вовка» на посторонку, всі б'ють у коси, зняті з держака. Біля ганку співають пісню про вовка, знайденого в лісі та прийнятого до товариства і праці. При словах: «Там під бором, там під лісом вовчисько виє» — всі виють: «ау, ау, ау!» Промова кінчається словами: «Ми вигукнули гур-ра, аж на ньому затрусилась та вовча шкура»... Далі йдуть до коршми, «вовк» ставить горілку й платить музикам (Заміна жертвоприношення? Д. Г.). Багато при тому обрядових витівок: обмащують «вовка» сажею, шмагають і навіть немилосердно б'ють...».

Перед нами — обряд ініціації, втаємничення нового дорослого члена тотемного об'єднання і переведення його через різні іспити. В іншій місцевості іспит кінчається словами: «Раніш ти був вовк шкідливий, а тепер ти косар слухняний...». В інших місцевостях посвячують кілька «вовків» одночасно, з іншими церемоніальними додатками. Наприклад: під побренькування на косі учасники наслідують скоки й виття вовка, виють: «Гу-гу! Гу-гу!» Ще в іншій місцевості такий звичай: хвилина мовчання, тоді хтось каже: «А хто там? — А брат! — А чий? — А вовчий!» І при цьому виють вовками, скачуть і згадують про вовчу шкуру...¹⁵.

Це зовсім нагадує обряд ініціації в американських індіанців (Тексас). І там так само учасники ініціації вбирали вовчі шкури, бігали навкарачки, втаємниченому давали в руки лук... Тільки в індіанців це ще був релігійний обряд, повний містичного значення, а те, що позначували в Європі етнографи, вже тільки забава на зразок «Калиту кусати» чи дитячої гулянки. Там також невідомо вовк є. «Гуси, гуси, додому! — А чого? — Вовк за горами! — Який? — Сірий-білий-волохатий, бігом до нової хати!» Ця дитяча гра — відгомін якоїсь тотемістичної містерії наших пращурів.

Оповідання про вовкулаків, що стали вже фольклором, були колись вірою, яку витворив тотемістичний лад. Ще в «Слові о полку Ігоревім» ця віра була в повній силі. Князь Всеслав — вовкулака. «Всеслав князь... вночі волком рискаше: із Києва дорискаше до кур Тмутороканя, великому Хорсові волком путь прерискаше». У літопису «Повість временних літ» є прізвище одного воеводи — «Вовчий хвіст». Такий тотем міг теж бути, як є «Кобиляча голова», «Полукоза», «Кінська нога» тощо. Та й тепер є немало «вовчих» прізвищ, що являються ремінісценцією давніх вірувань наших предків: Вовк, Вовчук, Волканозич тощо. Села: Вовчики, Вовче тощо.

Багатий «вовчий» фольклор свідчить про дуже велику поширеність цього тотему. І ось як влучно оповідає народня казка про занепад вовка та встановлення нового тотемного божества:

«Пес, бажаючи піддячитися вовкові, своєму приятелю, за послугу, що колись йому вовк зробив, запросив вовка до хати на весілля в господаря. Вовк, прибувши, отаковився під лавою й довгий час сидів тихо, задовольняючись обгризанням кісток, що їх кидали весільні гості додолу. Коли ж, однак, внесено було *коровай*. Вовк не витримав і почав голосно вити, цим виявивши свою присутність. Зразу ж його вигнали з хати, а він, бажаючи помститися, зібрав війсьکو й виповів псові війну. На його боці стояли дикі звірі: вепр, заєць, рись. На боці пса — свійські звірі: когут, баран і гусак. Заєць, висланий на розвідку, так перелякав вовка оповіданням про військо, що було у пса, аж вовк війну занехаяв».¹⁶

Ця басечка точно визначає час утрати значення вовчого тотема. Це сталося тоді, як на зміну йому прийшов *коровай* (свійський бик) і навколо короваю почали відбуватися всі ті урочистості, які раніш належали вовкові. Вовк, що вже міг бути присутнім тільки крадькома, такого вже не міг стерпіти. Поява свійських звірів на чолі з короваем це одночасно й час занепаду тотему вовка.

Віра у вовкулаків та перевертнів, ця чисто тотемістична ідея, що людина може прибирати образ свого тотему, а вовк, коли захоче, може стати людиною, трималась у нас до останніх часів, хоч як давно вже занепав цей тотем. Це свідчить про дуже довгий період існування вовчого тотему і тому, мабуть, вірування це залишило глибокий відбиток у народній пам'яті, навіть і в XX-му столітті ще не згладжений.

Крім вовка й перелічених вище звірів, птахів було ще багато й інших святостей. Було загальне божество вогонь і все, що приналежне до нього (піч, кочерги, мітелка тощо). «Господиня повинна замітати припічок чистим віником, бо якщо брудним, то вогонь розсердиться й спалить; ставити на ньому горщик з водою й поліно, щоб мав що їсти й пити. Про вогонь так кажуть: «Ми шануємо вогонь, як Бога. Він

наш дорогий гість». У вогонь не можна плювати, гріх говорити про вогонь щось непристойне». І навіть не можна при печі лаятися: «Сказала б я, та піч у хаті...». Крім того, кожен рід мав собі своє хатнє божество, крім загальних. Свідками й по сьогодні залишилися прізвиська, а з них можна судити, які саме тотеми були в Україні. Ось група прізвиськ, виписаних тільки з одного списку в газеті, взятого навмання: Рябокінь, Сивокінь, Кабан, Ёндик, Орел, Щупак, Баран, Хом'як, Пискур, Жук, Хрущ, Чапля, Куниця, Гуска, Гусак, Сорока, Коропей, Синиця, Чайка, Когут, Соловей, Кріль, Хробак, Кулик, Черепаха, Шпак... Все це — колишні «жуковіри», «орловіри» тощо, тощо.

Олень

Ми навмисне не згадували досі про оленя, бо тотем оленя був такий поширений і могутній, що затемнював тотем бика. Але олень не став загальнопоширеною прирученою твариною, вивівся і вимер. Уже з давніх-давен, от хоч би з часів вигасання льодовика (десь так 15 тисяч років тому) у Європі було повно оленів-рив. Льодовик поступово відступав на північ, і простори вкривалися спочатку тундровою рослинністю, потім вічнозеленим і листвяним лісом. Слідом за рослинністю йшла дичина, великі табуни оленів, а за оленями — оленевіри, що на цьому звірі жили. Зимове сонцестояння означало для них, що скоро стане тепло і олені вже незабаром будуть йти на нові пасовиська. На місцях переходу оленьчих табунів отаборювалися й оленевіри. Там виникали тимчасові стоянки мисливців за оленями, отож там започатковувалися й культові церемонії і словословлення тотемові та сонцеві, що й увійшли в цивілізацію, як свята Різдва та Нозого Року. Колядки, ці магічні заговори наших предків, оленевіри співали вже 15 тисяч років тому для інтимного контакту із звірем.

Так, наприклад, у Познані знайдено з часу 15 тисяч років тому тотемного стовпа із черепом та рогами північного оленя. Стояв він при вході до поселення, зовсім так, як у північно-американських індіанців стояли їх тотемні стовпи, коли європейці прибули до Америки. Там, де тепер Гамбург, відкрито тундрову рослинність 15-ти тисячолітньої давності та утоплену в озері самицю оленя із каменем у карку, себто забиту намірено-ритуально.¹⁸

В Україні олені водилися вже за часів раннього кам'яного віку, уже в перших фазах льодовика в Європі. «Вже в таких археологічних пам'ятниках, як печерна стоянка Вихватинці над Дністром (пізній ашель) та стоябище Кодак над Дніпром (раннє муст'є) знаходяться рештки північного оленя. В наступні фази льодовикової епохи олень — постійний супутник людини на Україні, постачальник їжі, одяжі, матеріалу для виробу знарядь (кістки й роги)»¹⁹ — повторюємо слідом за знавцем палеоліту П. Єфіменком.

Чи це може бути, щоб людина, яка так

залежала від оленя, та щоб не мала з ним родинних взаємин, як це було з іншими звірями? Якщо ж вони були, то це мусіло б залишитися у якихось відкладах, пережитках. Так і є, у наших найархаїчніших колядках знаходимо дуже багато оленів поруч із туром. Ось одна колядка:

«А з гори, з долу вітер повіває,
Дунай висихає, зіллям заростає,
Зіллям-трепітьтом, вшеляким зіллям,
Дивное звір'є спасає зілля,
Спаєє зілля сивий оленець,
На тім олені п'ятдесят ріжків,
П'ятдесят ріжків і єдин тарілець...»²⁰

Як виглядає цей «оленець» із п'ятдесятьма ріжками, то це можна навіть побачити у звіриному скитському орнаменті: сидить олень, спочиває, а роги розкучерявилися над усією постаттю, майже закривають її. Таких зображень археологія відкрила дуже багато на всьому євразійському континенті. Ще один доказ про надзвичайну поширеність оленього тотему. Дика богиня Діва (Артеміда), найархаїчніше жіноче божество, що довго, майже до історичних часів, трималося, вона теж має біля себе оленів і ланей. Інакше кажучи, вона найпервісніше уявлялася, як ланя. І колядка невідступно зберігає давнє значення: «дивное» — це ж і є «божественне, святе звір'є».

А як так, то чи можемо ми поставити собі запитання: яка ж назва була цих оленів-тотемів і чи можна оленів також ввести до нашого родинного альбому?

Доба, що ми до неї так пильно придивляємось у цій праці і що в ній таку величезну роль відіграв бик, має в археології назву «бовідська», «вік бика». Але доісторичні вирізняють ще й попередню добу, «вік оленя». Тож не може бути, щоб «оленеві» назви не залишили своїх відбиток для сучасності. За аналогією далеко йти не треба. Ось північно-американські індіанці, що живуть полюванням на оленя, звуться *карібу*, а олень у їх мові також так звється — *карібу*. Тож ітимемо за цим способом думання й гіпотетично спробуймо приглянутися до звуку Р-С. Під ним криється якась тотемна назва, — а яка? Надзвичайна поширеність цього Р-С у всій Європі та Азії вражає. Спробуймо переглянути кілька прикладів.

Рутені — в Піренейях. Нарід у *Gallicia Aquitania* на кордоні з Галлією.²¹

Рутулі — давній нарід в Італії, тепер зник.²²

Расени (*Rasene*) — етруски.²³

Русель (*Rusellae, Roselle*) — місто в Італії.²⁴

Русійон (*Russillon*) — колишня провінція Франції. Назва позичена від романського міста *Русіно* (*Russino*).²⁵

Руссель (*Russell*) — прізвище, наведене три рази у Енциклопедії Британіки, значить дуже поширене.

Руссо (*Rousseau*) — прізвище, наведене п'ять раз у цій самій енциклопедії.

Россіні — прізвище.

Русь — Біла Русь, Червона Русь, Київська Русь, Новгородська Русь, Московська Русь, Закарпатська Русь тощо.

Рось — ріка на Київщині, доплив Дніпра.

Рось, роси чи русь — або таври, скитське плем'я, що жило біля «Ахілового бігу»²⁴ (Тавріка).

Рошський князь — згадується у Біблії, в Ісезекіїла (гл. 38). Цей Рошський князь — із Магог-землі. Магог-землю давні історики утотожують із скитами й означає вона — народи півночі від Палестини, в області Кавказу та північніше.²⁵

Руса — князь Урарту (теперішня Вірменія).

Рош — скитське плем'я, що жило над рікою Араксес (Аму-Дар'я).²⁶

Рассі — місто в Аккад, Месопотамія.

Ретену — єгипетська назва Палестини й Сирії.

Що ж криється під цим Р-С? Ще спробуймо поглянути з іншого боку й побачимо, що цей звук також один із найпервісніших на означення звіря взагалі; отже відноситься до того часу, коли мова предків лише починала вироблятися засобом частого повторення.

Урс — ведмідь.

Росс — (нім.) кінь.

Горсе (англ.) — кінь.

Рись.

Росомаха.

Рохля — свиня. Звідси — «рохає».

Неврос — молодий олень (грецьке).²⁷

Маленька дешиця цих прикладів (а їх можна назбирати безмірно більше) вже підтверджує археологічне свідчення, що палеолітичне населення посувалося слідом за табунами-отарами звірів, які пересувалися на північ слідом за відступанням льодовика. Перед вели олені, що люблять тундри й втікають від спеки. Отже й «олени-невіри», племена, зв'язані з цією твариною, завжди жили в підльодовиковому кліматі та ознакою їх була білявість. У нашій мові це найточніше відбито словами: *русавий, русий*.

Тут виникає дуже цікаве питання. Чи не в підльодовикових холодних смугах витворилася біла раса? Це ж для витворення її потрібно було багатьох десятків тисяч років, які й дав льодовиковий період. А де була крайня північна межа льодовика в Європі, скажімо в Україні? Та от саме її сучасні північні межі, далі вже на території сучасної Московщини були льоди, там неможливе було ніяке життя. В Україні ж археологія вже відкрила майже 250 стоянок того часу. А час той дуже солідний — як не 50 тисяч років, то 100.

Уявімо собі на мить, скільки можливо, той час. Населення Європи дуже рідке, воно розкидане малими групами в лісових нетрях та безмежних просторах-тундрах-степях. Розходячись, ці групи втрачали між собою зв'язок і витворювали свої локальні відміни — мовні, світоглядіві, звичаєві, обрядові. З потеплінням одні схрешуються із хліборобськими родами, що прибувають із півдня та сходу, а другі йдуть далі на

північ, слідом за оленем, що утікає в приємніші й холодніші місця. Ті, що zostалися на насиджених місцях, хоч уже втратили того звіря, іменем якого вони звалися, але за старою звичкою називали себе давньою назвою і далі мали оленя за святість. От, наприклад, у середньовічних кельтів було божество Цернунос — людина з великими оленьчими рогами.

Є на заході міт про святого Губерта (у нас він — Євстахій). Міт цей поширений у всій Європі. Патроном цього святого був олень, його зображують із ясним німбом довкола голови й рогів, а посередині між рогами — хрест. Старий тотемний міт сплівся з новим християнським.

А що вже казати про східні племена, що продовжували мисливську традицію та з мисливців перетворювалися на скотарів? Хоч олень не став прирученою твариною і не відігравав у скотарському господарстві ролі, але його зображення, — у скитів, наприклад, — найчастіший і найулюбленіший мотив творчості, певна річ, для магічних цілей.

Неолітичне населення не відцуралося цієї назви Р-С, а надало їй свого змісту. В неоліті започатковується хліборобство, розвиваючись із дикого засіву. Це — справа жінок. А жінки ж, як відомо, мали силу чарувати та підкорювати своїй волі звірів і стихії природи. Вони мали таємні знання споконвіку, то вже вони знали, як примусити звіря множитись, а зійля рости. Засобом їх чарування (крім інших) був звук, його вони повторювали для більшої сили багато разів. У процесі багаторазового виголошування виробляються все виразніші звуки, а сам процес виголошування так само й звався, як те, що вигошувалось. У нашій мові є слово *річ*, а від нього дієслово *ректи*. Отже, й можна було б перекласти на наші поняття: «ректи» це значить «наслідувати звук святого свого звіря для магічних цілей». А як же зветься «річ» звіря? Він *рикає, ричить, урчить*. «Урс» (ведмідь) — урчить.

Що мова (річ) була магічним дійством, свідчать такі слова:

уроки — чарування словом, заклинання;

наврочити — наклепати словом якесь лихо.

У сучасній мові є ходовий вираз: «Щоб часом не наврочити», а іншими словами — треба остерігатися, що кажеш, бо слово може притягти небажані наслідки;

нівроку — у цьому слові вміщується неутралізування небажаного «наврочення», «уроків» від слова. «А ти ж і вигарніла, нівроку!» Тут «нівроку» додається для того, щоб знейтралізувати злі сили, які не терплять, щоб дівчина вигарніла й відразу кинуться подіяти в протилежний бік.

Мова була спочатку більш ручна, як звукова. Звук нерозроблений, один і той же міг означати багато понять, то допомагали руками. Ще й тепер ми допомагаємо собі ручною мовою, жестикуляцією. А що у функції порозуміння між людьми таку велику роль відігравали ці члени людського тіла, то й ім'я їх таке саме, як *річ* (мова) — *руки*.

Хто ж була та постать, що *рекла, урочила*? Бачимо цю постать в оленячій шкурі з оленячими рогами — Мати роду. Ім'я її, як і роду людського та роду звірячого, — *Рос, Рось, чи Рокс, чи Рассі, чи Рош...* Вона вже дещо розуміє у оброблюванні землі та насаджуванні зерна, щоб вирости нове зело. Вона навіть знає, що землю треба напоїти водою, якщо хочеш, щоб поховане зерно дало нове життя. Тож у її віданні вода, дощ. Своєю магичною всесилою вона може викликати дощ, коли цього треба. Це спеціальність чисто жіноча. Влада жінки над дощем — загальне вірування у всіх народів минулого. Тому й не диво, що в нашій мові вода, яка тече, зветься так само: *ріка, ручай*, а те, по чому, тече — *русло*. Не диво, що маємо ріку *Рось* (Буквально: «вода материнського роду Рось», а якщо наша гіпотеза справджується, то роду Оленів»). Не диво, що з неба спадає також *роса*. («Дана Великою Матір'ю Рос з невичерпного джерела її»). А в одній легенді навіть малі оленці падають із хмари.²⁸

Виходить, що ця назва розійшлась по всьому світі ще в ті часи, коли ніяких націй не було й у зародку, у часи палеолітичні. От чому знаходимо ми тепер подібні відкладення Р-С в найвіддаленіших і несподіваних місцевостях. Була це назва (в різних варіаціях) племен тотемного оленя. Цікаве питання: простежити, де центр і зародок цього слова, і може тим самим вивести з манівців спір про нашу старовинну національну назву.

У значенні «вода» усталилась вона до того часу, як індоєвропейці розпливлися на карті Євразії, десь, мабуть, у неоліті. Бо й у грецькій мові та мітології до слова *рос* приточене розуміння «вода» та «жінка-аграрниця». Ось що каже один міт. Богиня Аграулос, господиня оброблених ланів, мала дві дочки. Одна звалася *Герсе*, що означає: «падуща роса», а друга — *Пандросос*, що означає: «та, що все зрощує».²⁹

Про універсальність *рос* у значенні «вода» каже табличка:

раса (Rasa, санскрит) — вода,

рос (Ros, латинське) — роса,

рус (Rus, кельтське) — озеро.³⁰

З появою патріархату цей самий словозвук набрав новітнього значення. Патріарх привласнив собі ім'я *рекс* (rex, лат.), що означає «цар» і створене за такими самими законами, як і *асур* — цар (тотемне божество місто Асур), *базілей* — цар, за яким ховається тотем *боус* (bous), бик. Коротше: *рекс* зраджує тотемне оленяче тозариство вже патріархального часу, що мали свого жерця-рекса.

Десь у другому кінці Євразії, в Індії, є відповідник *рексові*, а саме *раджа*. Слово «раджа» означає те саме, що й «рекс» — монарх. Можемо додати: з роду оленевірів, той, що вбирався в оленячу шкуру й роги при відправі жертвоприношення.

А на просторі між Апенінами та Індією проживали ще інші оленевіри, вибачайте, нащадки оленевірів з тотемними лише пережитками й традиціями. Ці племена мали в своїй назві різні від-

тінки такого ж кореня: *рокси, аорси...* З'явилися *альяни*, що іменем дуже подібні на наші сучасні назви того ж звіра: *оленя, лані*. Святе значення оленя в цих племен не вигасає. У їх казках олень і далі — опікун та чудотворець, подавач усілякого добра та щастя.

Які епохи пройшли між першими творцями словозвуку, як пересувалися племена, куди вони відходили і як знову присунулися до центру Європи, України — не знаємо. Але вже бачимо в четвертому столітті по Р. Х. на півдні України сарматські племена *роксолянів*, що мали свою письменність. Сучасники описують їх світлим, білявими, себто *русявими*. *Роксоляна*, — слов'янське жіноче ім'я, що вважається дуже гарним. У Персії ж жінка царя Камбіза звалася *Роксана*.³¹ Відомий також і герой казок *Руслан*. Ця популярність імен також свідчить про великий обіг словозвуку Р-С, спадщини від прадавніх часів.

То як же не долучити до нашого родинного альбому ще й оленя, може одного з найдавших наших славних предків, що проживав у підльодовиковій смузі, у часи відходу льодовика на теренах України й звався тоді *рось, русь*? Русяві, високі, рум'яні від морозу — вони й не уявляли собі, скільки головного болю завдадуть далеким нащадкам, що захочуть розшифрувати їх родову святу назву.

Та олень вимер, не пристосувався до теплішого клімату, що заходив на Україну. Місце оленів заступили корови, тури, свароги, воли, бики... Усе це споконвіку товклося і обтиралось у хвилях нових колонізацій, що приходили на нашу землю й залишали свої вклади, усе це висилало свої хвилі у світі...

Та прийшов час, що й Сварога, найбільшого родоначальника товарів північного Причорномор'я, заступило нове тотемне божество.

14. ГЕТТЯ

«Так говорить Господь: уже ринуть води з півночі, прибувають, мов потік заливаючий, і затопляють землю з усім, що на ній, усяке місто з осадниками його. Тоді закличуть люди кругом, заридують усі, що живуть у країні.

Почувши гук та тупіт копит у сильних коней його, гуркіт колесниць його і рипіння коліс його, батьки й не зирнуть на малечу свою, помліють бо руки в них...» (Єремія, 47).

«...Біжіте, утікайте хутко, ховайтеся глибоко в печерах... Погибель надходить із півночі... Ось прийде нарід із півночі, нарід великий... У руках у них луки й списи, а жорстокі вони й немилосердні; ревуть, як море, мчаться на конях, як один муж...» (Єремія, 46, 49, 50).

Біблійні пророки весь час бачать видиво: з півночі сунуть численні орди завойовників і заливають усе по дорозі... «мов уранці зоря, розкидається нарід скрізь по горах; безліч його, нарід сильний, якого не було з давніх віків... Поперед його — огонь пожираючий, а позад його полум'я палаюче; поперед його земля мов би сад Едемський, а позад його — пустиня порожня, і нікому не буде рятунку від нього... Скачуть по

верхах гір із гуком, наче від возів, із тріскотом полум'я вогненного, як соломі пожежарі, — се нарід потужний, усе до бою готовий. Побачать його люди й затремтять — у всіх обличчя побліднуть. Бігом біжать вони, бо сильні вилізають на мури, бо се вони хоробрі; кожний приймає своєю дорогою, з дороги не зверне. Один одного не тисне, усякий пильнує путя свого, а впаде хто на списа, так і се не шкодить. Уви-хаються по місті, вилізають на мури, на доми, вломлюються у вікна, мов ті розбишаки...» (Йо-іл, гл. 2).

У Європі не було в той час ні пророків, ні літописців, — цю функцію виконує тепер археологія. Порівняно молода наука, археологія вже в стані намалювати картину того, як справді ставались зрушення всього населення Європи і переміщення народів внаслідок появи звідкільсь орд завоювальників.

Були часи — сунули вони на волах, у гарбах-шатрах, попереду воїни, озброєні списками та бойовими сокирами, а за ними і все їх домоцаддя — жінки й діти, отари, череди, косяки, ну, і звичайно їхні боги: Дзеус, Діос, Сварог, Сіва. Заливали вони рідко населену Європу, шукаючи пасовиськ. Ішли помалу, але невгавно й неухильно, досягаючи аж через кілька століть найкрайніших пунктів Європи. Їх сліди — залишені на скелях зображення приручених волів, оранки, сонця, воїнів, що розмахують своїми сокирами. У їх могилах знаходять оці самі бойові сокири, золоті диски-сонця, бронзові чаші...

Та то було приблизно чотири тисячі років тому і було то воляче повільно. Одні племена напірали на другі, може й поколіннями засиджувались на одному місці. Але ось ці, що про них лементує Єремія, уже зовсім інші. Ці ринули навальним і стрімким потоком на «сильних конях», не даючи опам'ятатися. Повільного вола заступив бистрий кінь, що побив усі досі відомі можливості руху, зблизив простори, дав безконкурентні переваги верховцям-кіннотникам над тими, що ще не мали приручених коней.

Знайшлися такі фахівці скотарства, що зуміли виплекати не тільки кращі породи дворогов чи там овець, а й непомітного досі коня. З дикого коня-тарпана вони виходили щось досі невидане: гарячих і баских шляхетних скакунів, що покривають простір, як блискавка. Такою державою кіннотників була й Гетитська (Хеттська) держава, що в часи свого розквіту (1800—1200 до Р. Х.) володіла великими просторами на півдні Чорного моря. «Можливо, що вони увійшли в Анатолію (тепер у Туреччині) з півночі через Кавказький проміжок між Чорним морем і Каспійським» — каже дослідник.¹ Але це не вони започаткували приручення коня. У їхній столиці Хатуза знайдено підручника, як приручувати коней, записаного на глиняних табличках. Автор цього підручника був із сусідньої держави Мітанні. Була така держава на півночі Месопотамії десь наприкінці третього тисячоліття до Р. Х. Видко, там мистецтво приручення й плекання коней було поставлене дуже високо, коли підручника склав мітаннісець Кіккулі.¹

НОВІ ДНІ, КВІТЕНЬ, 1964

ЧЕРГОВІ ВЕЧОРИ "КОЗУБА"

Авторські вечори О. Гай-Головка та Ів. Керницького переносяться на осінь.

У травні в "Козубі" відбудеться цілий ряд вечорів. Білінгвілізм і бікультуризм — доповідь С. Давидовича.

Вечір творчості Ігоря Качуровського з доповіддю Б. Олександрова.

Огляд мистецьких новин, у якому візьмуть участь: Р. Маланчук, М. Левицький, Б. Олександрів, О. Бризгун-Соколик.

Літературний ярмарок — участь беруть літератори Торонта.

Доповідь голови письменницького об'єднання "Слово" Гр. Костюка (Нью-Йорк).

Про календарний плян буде повідомлено в газетах і радіо.

ЧОМУ Я ВИГОТОВИВ ПОГРУДДЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Ви могли б спитати мене: чому я виготовив погруддя Тараса Шевченка і чому я пляную дати українській суспільності та світові погруддя інших українських геніїв?

Це тому, що я вірю, що відображення великих національних геніїв може викликати ідеї та почуття, які допоможуть зберегти національне сумління. Ми свідомі того, що дух народу спирається завжди на двох стовпах, одним з яких є політика, а другим культура. Вони не можуть існувати окремо і вони мусять іти й розвиватися впарі, бо один з них підтримує другий і разом вони становлять національну єдність. У цій єдності кожну національну особу можна порівняти з каменем у великій національній будові.

Щоб бути інтегральною частиною країни, необхідна культурна свідомість. А говорячи про культуру, як національну силу, нам необхідно признати, що наші національні генії, як Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Микола Лисенко та інші, консолідували нашу українську культуру за допомогою своїх творів, які віддають справжній дух і душу українського народу. Своїми творчими умами й своїм тілом вони увіковічили все те, чим є Україна і що кожний українець повинен носити в своїй душі і в своїм серці.

Ми знаємо, що українські генії створили. Але ми теж повинні бачити їхні шляхетні обличчя, що відзеркалюють їхні творчі думки та їхній дух. Це заохотить нас шанувати їх, а вшановуючи їх ми самі відчуватимемо зріст нашого національного сумління та нашої національної свідомості. Обов'язком кожного українця мусить бути підтримання того сумління.

З тією думкою я й виготовив погруддя нашого найбільшого генія — Тараса Шевченка. З тією думкою я й рекомендую всім українським організаціям, товариствам, клубам та приватним домам, щоб вони жили в приватності образів наших безсмертних геніїв, бо це допоможе їм удержувати наш український дух, підняти нашу національну свідомість та наші культурні ідеали, допоможе нам скріпити фундамент нашої української нації.

Думаю, що всі наші організації, усі наші українські дома й родини погодяться зі мною в тому, що ми постійно повинні перебувати в приватності ідей та образу Тараса Шевченка. Олександр АРХИПЕНКО

ПОМЕР МИХАЙЛО СТЕЧИШИН

16 березня ц. р. в університетській лікарні м. Саскатуну на 76 році помер один з найвизначніших діячів Канади старшої генерації, королівський радник, суддя з округи Винярд, Саскачеван, — Михайло Стечишин.

Народився в західній Україні і в 1905 році, будучи ще 17 літнім гімназистом, приїхав до Канади. У 1910 р. закінчив педагогічний каледж у Вінніпезі, але вчительська праця видавалася йому замалою, тому продовжує освіту в Саскатунському університеті і в 1919 р. закінчує юридичний факультет і починає адвокатську практику в Йорктоні, Саскачеван, у адвоката Джона Діфеябейкера (недавнього прем'єра Канади), а пізніше відкриває свою власну адвокатську канцелярію в тому ж Йорктоні. Пізніше його наділяють почесним званням Королівського Радника, а в 1949 р. федеральний уряд Канади призначає його на посаду судді в судовій окрузі Винярд, Саскачеван. У цьому місті він прожив до самої своєї смерті. Він був першим суддею українського роду в провінції Саскачеван.

Суддя Михайло Стечишин є одним з основників Союзу Українських Самостійників, один з організаторів Української Православної Церкви в Канаді, відомий журналіст, автор кількох праць з історії церкви.

Покійний належав до родини славних українських діячів у Канаді — Стечишиних. Його старший покійний брат Мирослав був одним з основників газети "Український Голос" і його довголітнім редактором, а наймолодший з них, Юліан Стечишин, є одним з провідних членів СУС і живе та працює в Саскатуні. СУС без братів Стечишиних важко собі й уявити, тому смерть М. Стечишина — саме і є найбільшою втратою для цієї найстаршої української організації в Канаді. Та одночасно це втрата і всіх українців у Канаді. Якщо відходить у вічність людина такої міри, себто людина, яка приїхала до Канади, яка ще була справжньою "цілі-

ною" (провінція Саскачеван стала провінцією Канади в 1905 р., коли Покійний прибув до Канади), то мимоволі оглянешся назад, мимоволі згадаєш важкі піонерські часи, яких ми, новоприбулі, не бачили й не переживали, але добре уявляємо всі ті труднощі й титанічну силу наших попередників у Канаді, які не тільки зорали цілину канадських прерій і перетворили дикий Саскачеван у "пшеничне королівство", а й перетворили темних і затурканих українських заробітчан у свідомих українців. Заслуга в цьому покійного Михайла Стечишина величезна.

Це була людина просто невичерпної енергії, поступова, людина винятково широких зацікавлень, врешті, людина, яка ніколи не старілася. Ось уривки його листів до нас, які свідчать багато.

"Буду в Торонті з початком грудня. Був би вдячний, якби знайшли час на один вечорок нашим провідникам зійтись десь у готелі й послухати "поплідного могила:а" (мене) з тих, що нашу церкву заложили. Я хотів би говорити головню з такими, що мають світу й начитані, зі старокрасками. Наші вихованці з Канади все знають з "об'явлених", зі святого Духа, радіо, телевізора, "гари", "баста", риби й Ніагара Фаллсу. Їхні сертифікати дуже часто не багато ліпші від тих, що в Мюнхені діставали за кілька пачок цигарет або за фунт масла...

..Я вже маю 76 літ віку й довго "чигикати" між вами не буду. А чим старший, тим слабша пам'ять, тим тупіше думаю, тим менше здібности. Однак тепер ще маю по довших відпочинках досить ясні думки про справи". (7 листопада 1963 р.).

"Я заслаб досить поважно. Уже третій тиждень маю завороти з голови, в очах темніє, умліваю... Серце мов здорове, тому я маю надію, що слабкість тимчасова й не органічна. Як трошки стану сильніший, то з початком грудня приїдемо обидвоє до Торонта й тоді, як буде охота у Вас і нагода, познайомимось особисто. Поговоримо дещо важливого. Дуже!"

Та не зважаючи на хворобу, яка таки не дала Покійному зробити "свій останній тріп", як він писав, "на Схід", він уважно перечитує "Нові Дні", жваво коментує їх, цікавиться буквально всім: і статтю Циперовича про ферменти, яку ми переддрукували з київського

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК

для Ваших дітей у юнацькому віці це передплата на цікавий, гарний, ілюстрований місячник

ЮНАК

Річна передплата — 4.00 дол.

- Порадьте Вашим друзям і знайомим, щоб передплатили "Юнака" для своїх дітей.
- На бажання висилаємо безкоштовно показове число.

Y U N A K

2199 Bloor St. West, Apt. 5
Toronto 9, Ont., Canada

Н О В І Д Н І, КВІТЕНЬ, 1964

журналу, і працюю Докії Гуменної "Родинний Альбом", і загрозою судової справи проти "Нових Днів", обіцяючи нам пораду й допомогу, і... буквально всім і всім!

Ось його оцінка праці Докії Гуменної (лист від 27. 11. 63 р.):

"Пані Гуменна не є звичайна жінчина, ні людина. Це великанський ум. Її "Родинний Альбом" — це порушення важливого наукового предмету... Гуменна, мабуть, зацікавить читачів своєю енциклопедичною ерудицією... Добре, що її праця збережеться, бо вона опублікована в журналі... Журнал збережеться майже так, як книжка".

Важко йому було достосуватися до нових умов у Канаді, до нових людей, до нових течій, врешті, до літературної української мови, яка по війні майже запам'ятовувалася серед канадських українців:

"Для мене мова Циперовича (У згаданій вище статті про ферменти, яку покійний уважав "новиною". Ред.), то так зрозуміла, як мова байок Ляфонтена чи Езопа... Я людина, вихована в англійській мові на прерії в Саскачевані... Через брак знання нашої мови у мене був витворився так званий "інф'єріоріті комплекс", який пізніше у нас називали "почуття нищості".

І от людина на 76 році життя, майже сліпа, збирає всі словинки, перечитує навіть статті з хемії, активно обговорює справи церкви, політики, громадського життя і т. д. А що ж вона, така людина, робила за молодих літ? Мабуть, про таких людей можна сказати приповідкою: під ним аж земля горить!

І от завдяки таким, як Михайло Стечишин, Канада має змогу сьогодні підготовувати й поневолену та знищену Україну, завдяки йому й таким, як він, українці сьогодні в Канаді мають справді великі здобутки буквально в усіх ділянках життя країни. Виникає питання: чи багато між нами сьогодні таких, які враховують і належно оцінюють працю піонерів і беруть з них приклад? А приклад є з чого брати!

І от чоловік помер, хоч працював до останнього дня свого життя. Що ж, нічого не вдієш: усяк, що народився, мусить колись померти. Але добре тому, хто прожив життя так, що його буде кому й за що згадати. Покійний суддя Михайло Стечишин належить до цих щасливців. Тому й ми скажемо:

Вічна й добра йому пам'ять у наших серцях!

П. ВОЛИНЯК

Тіло покійного Михайла Стечишина превезено до Вінніпегу і похорон відбувся з митрополитської катедрі св. Трійці 21 березня ч. р. У похоронних обрядах узяло участь численне духовенство Української Православної Церкви з митрополитом Іларіоном та єпископом Борисом на чолі.

Дружині Покійного, синам, дочкам і всій родині висловлюємо щире співчуття від імені всіх наших співробітників і читачів.

РЕДАКЦІЯ

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

До Вельмишановного Пана професора Чаппенка

Вельмишановний Пана Професоре!

Прочитала Вашу статтю "Для кого потрібна критика" ("Нові Дні" ч. 168) і жакнулася.

З якою метою Ви її написали? Чи на те, щоб до-

вести, що Багрянний "бездарний письменник", а чи щоб, як дехто каже, відомститися на померлому за написання ним статтю-відповідь в "УВ" ще 1958 року, користаючись з того, що покійний не може відповісти на Вашу "критику".

Чому ж Ви досі мовчали і не відважились сказати, що успіх "Тигроловів" (такі "Тигролови", а не "Звіролови", як Ви це доводите в своїй статті) автор мусить завдячувати Вам?

Це правда, що, одержавши "Вечірню годину", де була друкована частина твору "Тигролови" під назвою "Звіролови", мій чоловік з обуренням пошматував той примірник журналу, бо не погоджувався з Вашою редакцією. Він казав, що, наприклад, очима кількома рядками, які Ви вставили в твір, —

"Григорій притиснув її до грудей і, перемагаючи биття серця, сказав: — То ти, може, мене хоч трохи любиш? Дівчина глянула йому в вічі і тим поглядом сказала все.

— А я тільки про тебе й думав, — говорив далі Григорій. І от тепер мушу покидати..." — Ви спотворили образи Наталки й Григорія. Він не міг вийти з дива, що Ви, редактор, професор і письменник, маєте отакій смак. А Ви тепер ще й пишастесь тим, як то чудесно "зблизили" молоді пару. Перегляньте "Тигролови" — і такі того Вашого "шедевр" не знайдете.

Щодо пунктуації, то, може, Ви й поставили де якусь кому (на те Ви редактор), але зміст твору від того не змінився, так само, як і при перекладі цього твору німецькою мовою, перекладачка ставила свої коми, а зміст залишився такий той самий.

Ви, Пана Професоре, своєю статтю "Для кого потрібна критика" намагастесь применшити художню вартість твору "Тигролови", а видатні українські літературознавці й письменники, як проф. Ю. Шерех, бл. пам. Володимир Винниченко, Юрій Дивинч та інші, дали цьому твору високу оцінку.

До речі, тут мушу сказати, що в листах В. Винниченка до мого чоловіка ніде того не знаходжу, що Ви наводите; натомість з тих листів видно, як високо оцінював творчість І. Багряного В. Винниченко. В одному листі до мого чоловіка він писав: "Таких, як Ви, є небагато, і Вас треба берегти". А в іншому: — "Я зроблю все, що сила моя буде для Вашої великої книги і для істини" (про "Сад Гетсиманський").

Юрій Дивинч писав: "... "Тигролови" зробили велике діло. Вони здерли шкіру зека, оста, "советского человека" і показали під нею незломлену горду людину, поєну життєвої снаги, волі до життя і боротьби".

А відомий польський поет і критик Лободовський пише:

"Це є творчість стихійна, потоки речень плывуть через тремтять горло нестримно, у гвалтовнім корчі серця і в болі спечених уст, здобуваються на патетичний крик, спадають безсило, підносяться знову, а завжди супроводжує їх невіддільна ширість, справжнє терпіння, правда життєва, не так підглянена, як тисячу разів відчута на власній шкірі".

Високу оцінку твору "Тигролови" дала також німецька преса після появи німецького видання. (У моєму розпорядженні є понад 40 похвальних рецензій).

Мені дуже прикро й боляче писати Вам цього листа. Боляче за ту несправедливість супроти мого чоловіка і за ту Вашу неправду-крикуну!

Я не хочу вести з Вами жадної полеміки, бо я пи-

шу Вам тільки, як читач і як дружина покійного письменника.

Бажаю Вам успіхів та щоб Ваше перо служило літературній істині і щоб не сквернило літературного "ближнього свого".

З належною пошаною

Галина БАГРЯНА

Вельмишановний Пане Редакторе!

Прошу не відмовити помістити цього листа у Вашім журналі "Нові Дні" на тім самім місці, де був надрукований (у ч. 167) лист З. Дончука до мене. Відповідати на нього Дончуківі уважаю приниженням для себе і недоцільним товченням води у ступі. Проте, щоб з'ясувати в найкоротших словах цю, безприкладну досі в нас, справу українському читаючому загалові, а також в ім'я самої правди, подаю до відома його таке:

1. Ніколи не писала у "Києві", ані нігде, і не переказувала З. Дончуківі свого сюжету "з тим, щоб він використав його по моїй смерті", як каже Дончук у згаданім листі, а переказувала цей сюжет йому та іншим знайомим, як це буває в товариській гутірці, і тільки, коли захоплений Дончук почав похвалитися, якби то він його написав, я сказала: "Тодора Сокура" я ще мушу конче написати, бо це моя "ідея-фікс". А якщо, помру, не здійснивши цього, то по моїй смерті можете використати цей сюжет", додала жартома, на мить не допускаючи такої можливості. Так написано в моїм коментарі у "Києві". Ось перший наочний дончуківський фальш.

2. Дончук твердить: "Ваш твір ще не написаний". Це те саме, що хтось на пляжі заявить вам, що ваша жінка — це не ваша жінка, бо він не бачив коли ви вінчалися. Історія мого "Тодора Сокура" подана в згаданім моїм коментарі у "Києві" ч. 1-2 м. р. Видрукуваний у "Києві" початок повісті (ст. 53) як доказ, що повість моя написана і незабаром появиться книжкою. Це друга Дончуківа неправда. Поміняючи, що йому нема ніякого діла — написані чи не написані мої повісті.

3. Вибираючись з дому Дончука, я не знайшла у шафі своєї реґенсбурзької чернетки "Тодора Сокура" (переписаного вже начисто). У шафі були зложені часописи за минулі роки, якими користувався тільки Дончук, і були там на одній полиці мої використані рукописи тощо. Ніхто до шафи не заглядав ніколи, крім Дончука й мене. Я не тверджу, що Дончук його взяв, але дивним-дивом весь його зміст, поперекручений, спотворений, але з певним порядком подій опинився в першій частині Дончуківі книжки "Перша Любов". Це третя Дончуківа неправда.

4. Дончук повчас читачів "Нових Днів" і мене, що таке плягіат і каже, як то "письменники використовують чужі сюжети", от, мовляв, "Пушкін для свого "Кам'яного гостя" узяв сюжет з "Дон Жуана" Тірсо де Моліна, а Джек Лондон користувався численними сюжетами Сінклера; Ол. Дюма для роману "Три мушкетери" взяв сюжет із щоденника Гасьена де Куртіля; Достоевський брав сюжети із судових протоколів і т. д.". Усі ті приклади тутки ні до чого. Є вічні світові проблеми й сюжети, до яких належить постать Дон Жуана, — тип безсмертного зальотника-бабія, героя еспанської легенди, яку обезсмертнює у своїй п'єсі "Севільський спокусник" еспанський драматург XVI віку Габріель Теллез (псевдо — Тірсо де Молін), що жив тріста років тому (1572—1639) — авторські права вигасли давно. Сюжет цей,

чи пак проблема Дон Жуана — вічного спокусника-зальотника, знаходила й знаходить відгук у творах різних часів, у різних варіантах і трактуванні, різних великих поетів-драматургів, як Мольєр, Байрон, Пушкін, А. Толстой, Леся Українка та інші. І це не були плягіати. Вони не "змотували" творчості Габріеля Теллеза, а брали сюжет з того ж джерела, що й він, — з народної легенди, трактуючи його кожен по-своєму. Те саме й Олександр Дюма та його "Три мушкетери". Він не крав чужого літературного твору, а взяв тільки історичний факт, події й осіб із записів Гасьена, хронікера, не повістара. Український романіст може теж доскоду використовувати, напр., "Щоденник" Чикаленка чи інші чийсь мемуари для свого історичного роману, цілком легально і це не буде ніякий плягіат. Достоевський не обкрадав письменників, сам великий письменник, а користувався із судових актів, як сумлінний письменник-психолог, шукач людських правд. Це не тільки дозволено, але обов'язує кожного справжнього письменника.

5. Дончук хоче вмовити в мене і в наївних людей, що Журба подарувала йому цей сюжет (і то не один, а два!!), от так просто, як жебракові даруються старі штани. Годі подумати, що в нормально інтелігентних людей, не кажучи про письменників з почуттям письменницької гідності, знайдеться хто, що повірить у такий абсурд.

Галина ЖУРБА, Філадельфія, США.

Пане Волиняк!

Протестую! Дуже мені не подобаються листи від читачів в останніх числах: якісь вони нервові, сердиті, часто в'їдливі. Так ніби людям стало тісно жити на світі. Крім того, бачу, що наші читачі Вас зовсім не знають. Навіть не уявляють. Тому прошу видрукувати мого віршованого листа — хай люди уявлять Вас трошки з іншого боку.

ВОЛИНЯК — РИБАК

Хто найкращий в нас рибак?

Знайте всі: пан Волиняк!

Як в Торонті він живе, —

Правопису стереже;

Все друкує, корегує

І ще й мову береже.

Як по озері гуляє, —

Ніхто його й не впізнає:

Там він вже не Волиняк,

А правдивий наш рибак.

От посміє хтось спитати:

"Волиняче, як вас звати?"

Чи східняк ви, волиняк,

Чи рибалка, чи рибак?"

"Як хочете, так і зв'їть,

Тільки мовчки всі сидіть,

Бо ось риба вже клює,

Гачка тягне, вудку гне..."

А як рибу упіймає,

Зразу в сітку укидає.

Каже, що це окуні,

Що живуть на самім дні.

А ми мовчки сидимо,

Щоб не впасти й нам на дно!

Човен злегка нас колише,

Кожен ледве вже лиш дише!

Говорити там не можна —

Про це знає й риба кожного...
Треба все лише мовчати,
Терпеливо кінця ждати.
Кінець буде уночі...
Ранком йде редагувати
Дня нас нові "Нові Дні".

Іра РОМАНИК, Торонто, Канада.

Дякую, дорога пані Іро! Більше жодного сердитого листа аж до зими не видрукую! І "хап його зверху", як казав мій благородний дід: випакуйте оце число і ідемо на Консикон лейк на шукати та судаки — починайте вже намовляти на цей "рибальський тріп" Дмитра Федоровича.

А якщо хтось хоче, щоб його лист був у "Нових Днях", то хай пише про сонце, квіти, вітер, про любов, про рибу, а не про свою злість на щось чи на когось.

Шановний Редакторе!

Чому не сповістили хоч парою рядків про смерть Олександра Архипенка? Ви ж самі писали в своєму журналі, що Олександр Архипенко "відомий на весь світ український скульптор". А як умер цей скульптор, то не знайшлося у Ваших "Нових Днях" місця навіть на невеличкого некролога.

Таку шану ми даєм своїм мистцям як за життя, так і по смерті! Не дурно багато з них тікають від нас! З пошаною до Вас

К. ДОБРІЙ, Нью-Йорк, США.

Дорогий Пане Добрий, чи можу запитати й Вас де-що? Наприклад, чого це Ви пишете так злобно? Чого, питаю? Яка причина для цього? Оце саме такі листи не подобаються не лише пані Ірі Романік, а й великій більшості наших читачів. Невже ж Вам стало тісно під сонцем? Чому б то не запитати гарно й спокійно? А тепер дає довідки, щоб було ясно.

1. Писати будь-як про таку величину, як Олександр Архипенко, у "Нових Днях" не можна;

2. Олександр Архипенко помер 25 лютого, "Свобода" в Нью-Йорку (Щоденник!) подала про це вістку в числі від 27 лютого, а її прочитав аж 1 березня, коли число за березень уже зшивалося... Коли ж я міг щось написати? Чому не порахувати днів?..

3. Намагався дістати від мистців статтю про Олександра Архипенка. Не дістав. Фота теж не міг дістати. Не забувайте, що я найбільшій емігрантський редактор. Аж коли поїхав у Нью-Йорк, то голова літературно-мистецького клубу, скульптор С. Литвиненко, позичив мені фото, яке Ви бачите на обкладинці цього числа. Як бачите, щоб ушанувати Олександра Архипенка, то я відступив від своєї засади: дати на обкладинці квітневого числа щось весняне, радісне. Тим більше, що це й Великдень! То чого ж Ви ще хочете? Відки у Вас певність, що Ви Архипенка шануєте, а я ні?

А оскільки я статті не мав, то звернувся, як був у Нью-Йорку, до С. Гордіньського за дозволом хоч передрукувати його інформативну статтю зі "Свободи", яку й пропоную Вашій ласкавій увазі...

Оце таке, Дорогий Пане Добрий. А таких листів, як Ваш, я маю чимало. У мене часом виникає думка, що багато наших читачів, певні, що я народився на світ лише для того, щоб вони мали ким забавлятися: отак собі, смик, смик Волнишка за якусь там "нервину"! І вони, мабуть, певні, що цим помагають мені видавати журнал, помагають зробити його ліпшим...

Спасибі за власть!", як казав Мусій Копистка, герой одної з п'єс Миколи Куліша... П. ВОЛ.

БОЯГУЗОВІ з Рочестеру, США, що прислав злобного апоміного листа з погрозою, що "ми покинемо читати ваш журнал", бо ви, мовляв, "руйнуєте наші традиції", друкуючи оповідання В. Волкова "Дивний гість" (січень, 1964), у якому пропагується шинка й ковбаса на Святвечір...

Спеціально для таких, як Ви, я під заголовком того оповідання додав: "НОВОРІЧНЕ оповідання". До Вашого відомо, що на Святвечір під Новий Рік можете записатися шинкою й ковбасою (І навіть салом!) так і стільки, скільки у Ваш живіт цього всього влізе... А на третій Святвечір (Голодна кутя, під Водохреща), то порядні православні навіть риби не їдять, а тільки олію і овочі та фрукти. Оце так Ви визнаєтеся у наших традиціях...

Шановний Пане Редакторе!

Шлю 8.00 дол., з них 4.50 на мою передплату, а 3.50 на розбудову чи зарахуйте комусь із залишків у Європі.

П. ГРИЦАК, Кранфорд, США.

Вш. Пане Грицак, зараховую Вашу передплату для п. Василя Данилюка в притулку для старших в Абондані, Франція. Раніш в Абондан я слав журнал на ім'я п. С. Мусієнка, але оце одержав повідомлення, що він уже півтора роки тому помер, і мешканці пансіонату просять слати журнал на ім'я п. В. Данилюка.

Пане Данилюк, у Вас тепер заплачено по ч. 180 включно. П. ВОЛ.

Браво, Петре Кузьмовичу! Ваша стаття в безневомому числі журналу ("Шевченко знищив залізну завісу") прекрасна. Тільки так треба аналізувати події. А ті, що себе переоцінюють, насправді далі свого носа не бачать нічого, бо їм здається, що сонце не сходить ніколи — воно для них завжди на заході... От Ви їм і сказали правду увічі.

З щирим привітом

Петро ДОМЧЕНКО, Чикаго, США.

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ „СОНЯШНИК, ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки
(у Кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.

2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.

3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитеся клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожен пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

Mr A. Chudiak 185
19940 Goddard Ave.
Detroit 34, Mich.

POSTAGE PAID AT TORONTO

Простори Великого Онтаріо — для Ваших вакацій

Призначте це літо на дослідження вашого великого й чудового Онтаріо, яке має 415 квадратних миль простору, на проведення чудових вакацій.

Ви можете купатися, їздити човном чи тільки плюскатися в одному з чверть мільйона озер. Ви можете досхочу ловити рибу, бо Онтаріо належить до найкращих рибальських країн на цілому світі.

Розбийте шатро в одному з наших 86 провінційних парків, де знайдете спокій, віддалившись від цивілізації. Ночуйте під відкритим небом на вільному й свіжому повітрі. А якщо ви волієте обслугову, тоді знайдете місце у коло 8,000 курортів і готелів Онтаріо.

При огляданні Онтаріо ви відкриєте маєстат

водоспадів Ніягари, мистецькі галерії і старосвітські замки, оповиті багряночервоним серпанком гори, гармати, які захищали нашу націю.

Ваше Онтаріо є великим вакаційним простором цілої Канади й тут можете робити все, що сприяє чудовому проведенню вакацій.

Онтаріо є вашою країною, країною, яку люди полюблять навіть, коли пробудуть тут лише кілька днів на відвідинах.

По ближчі інформації пишіть до
Ontario Department of Travel, Room 271,
Parliament Bldgs., Toronto, Ontario.

Літературу можна отримати англійською мовою.

HONOURABLE JAMES AULD, Minister.

ДО ВСІХ ЧИТАЧІВ:

Просимо вчасно відновити передплату — нагадування забирають тільки час.

Як не хочете більше читати "Нових Днів", то повідомте вчасно — спинимо висилання.

РОЗШУКУЮ:

Іллю Володька, що народився в м. Луїнець на Поліссі. Під час німецької окупації працював перекладачем в гебітскомісаріаті в м. Столині на Поліссі. Розшукують: дружина Євгенія з дому Ельяс і син Олександр. Вістку прошу надіслати в редакцію «Нових Днів».
